

Sibbo kommuns läroplan för förskoleundervisningen 2016

Namn	Sibbo kommuns läroplan för förskoleundervisningen 2016
Kommun	Sibbo
Träder i kraft	1.6.2016

Innehållsförteckning

1. Uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen.	1
2. Lokala särdrag och olika sätt att ordna förskoleundervisningen.	3
3. Information om läroplanen.	5
4. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.	6
5. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen.	7
6. Förskoleundervisningens uppdrag under lärtigen.	9
7. Värdegrunden.	11
8. Synen på lärande.	12
9. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen.	13
10. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.	16
11. Lär miljöer i förskoleundervisningen.	18
12. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna.	19
13. Skolstarten och skolmognadsbedömningen.	23
13.1. Förlängd läroplikt.	24
14. Mångsidiga arbetssätt.	27
15. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.	28
16. Gemensamma mål för undervisningen förverkligas genom lärområden.	30
16.1. Mina många uttrycksformer.	31
16.2. Språkets rika värld.	32
16.3. Jag och vår gemenskap.	34
16.4. Jag utforskar min omgivning.	35
16.5. Jag växer och utvecklas.	36
17. Specifika frågor angående språk och kultur.	39
18. Stöd för växande och lärande.	45
19. Allmänt stöd.	51
20. Intensifierat stöd.	53
21. Särskilt stöd.	55
22. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.	59
23. Elevvård.	61
23.1. Grupperna inom elevvården och trestegsstödet på kommun- och förskolenivå i Sibbo.	67

1. Uppgörandet, uppföljningen och utvecklingen av läroplanen

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- plan för likabehandling enligt lagen om likabehandling
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturfostran samt övriga planer och beslut som anordnaren av förskoleundervisning gjort angående utbildning, barn och familjer.

Anordnaren av förskoleundervisning ska godkänna läroplanen separat för förskoleundervisning på svenska, finska och samiska och vid behov för förskoleundervisning på något annat språk. Den lokala läroplanen kan utarbetas gemensamt för alla förskoleenheter eller så att planen innehåller gemensamma delar och enhetsspecifika delar på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning beslutar. Flera anordnare av förskoleundervisning kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla läroplanen tillsammans. Anordnaren av förskoleundervisning ska dessutom utgående från läroplanen sammanställa en årlig plan och på förhand underrätta vårdnadshavarna om centrala frågor som bestäms i den. I planen preciseras hur den lokala läroplanen förverkligas vid varje förskoleenhet under det aktuella året.

Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att förskolepersonalen och vårdnadshavarna har möjlighet att delta i utarbetandet och utvecklandet av läroplanen. Också barnens synpunkter ska beaktas och användas i utvecklingsarbetet. Särskild vikt läggs vid att skapa metoder för samarbete så att både barnen och vårdnadshavarna kan delta och påverka på ett meningsfullt sätt. Enligt lagen om grundläggande utbildning ska förskoleundervisningens läroplan utarbetas i samarbete med de myndigheter som sköter uppgifter inom kommunens social- och hälsovård. För att trygga en enhetlig lärtig för barnen är det viktigt att personalen inom den övriga småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen ges möjlighet att bekanta sig med och delta i utarbetandet och utvecklandet av förskoleundervisningens läroplan.

Enligt lagen om grundläggande utbildning har ett barn som deltar i förskoleundervisning rätt att varje dag i förskolan få undervisning enligt läroplanen samt sådan handledning och sådant stöd som förutsätts för en gynnsam utveckling och inläring. För att trygga denna rätt ska alla som arbetar med barnet i förskolan följa den läroplan som anordnaren av förskoleundervisning fastställt och andra normer som reglerar arbetet. Också de individuella planer som anknyter till stöd för barnets växande och lärande ska utarbetas utgående från den gemensamma läroplanen.

Anordnaren av förskoleundervisning har som uppdrag att utvärdera sin förskoleundervisning och dess effekt och delta i extern utvärdering av sin verksamhet. Syftet med utvärderingen är att utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen och förbättra förutsättningarna för barnens lärande. Uppföljning och utvärdering av den lokala läroplanen och den årliga plan som preciserar läroplanen är en del av utvärderingsuppdraget och utvecklingsarbetet. Utöver den information som anordnaren av förskoleundervisning och förskoleenheterna ger kan även resultaten av nationella

utvärderingar och utvecklingsprojekt användas vid utvärderingen av förskoleundervisningen. En konstruktiv och öppen självvärdering främjas av samarbete med andra aktörer.

Ändringar i läroplansgrunderna förutsätter att motsvarande ändringar görs i den lokala läroplanen och omsätts i praktiken. Anordnaren av förskoleundervisning kan också granska sin läroplan och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet utifrån lokala behov och genom att utnyttja resultaten från utvecklingsarbetet.

Läroplanen för förskoleundervisningen i Sibbo har utarbetats enligt Utbildningsstyrelsens grunder (2014) för förskoleundervisningen och enligt Utbildningsstyrelsens tidtabell. Arbetet har inletts med att barnen, föräldrarna och de anställdas möjlighet att kommentera läroplansgrunderna. Bearbetningen har gjorts på ett mångprofessionellt sätt så att kommunens avdelningar och anställda har engagerats. En styrgrupp och en arbetsgrupp har arbetat med läroplanen under ledning av en koordinator. Förskolebarnen har varit delaktiga genom frågor och uppgifter i anknytning till förskoleundervisningen. Föräldrarna har haft möjlighet att besvara en elektronisk enkät. Läroplansarbetet har omfattat fortbildningsdagar, under vilka man har engagerat barn, föräldrar, politiska beslutsfattare samt kommunens personal.

- Innehållsmässigt motsvarande läroplan utarbetas på finska och svenska.
- Läroplanen som utarbetas är kommunspecifik.
- Utbildningsstyrelsens struktur används och innehållet skrivs in i lp-verktyget. Läroplanen för förskoleundervisningen i Sibbo publiceras på kommunens hemsida.
- De lokala särdragen och de olika verksamhetsformerna på vilket undervisningen ordnas skrivs in i läroplanen.
- I framtiden ordnas förskoleundervisningen enligt riktlinjerna i kommunens servicenätplan.
- I utarbetandet av läroplanen beaktas Sibbo kommuns planer för barnen: Valfärdsplanen för barn och unga, Elevvårdshandboken, Sibbo kommuns plan för småbarnsfostran, Barnets plan för småbarnsfostran/Planen för barnets lärande i förskolan.
- Läroplanen förverkligas med hjälp av en enhetsspecifik arbetsplan och utvärderas årligen i verksamhetsberättelsen.
- De enhetsspecifika arbetsplanerna och verksamhetsberättelserna godkänns av bildningssektionerna.
- Ifall det är möjligt utarbetas arbetsplanerna och verksamhetsberättelserna i samarbete med närskolan.
- Den årliga enhetsspecifika arbetsplanen genomgås på föräldrakvällar och finns tillgänglig på Willma.

2. Lokala särdrag och olika sätt att ordna förskoleundervisningen

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utarbeta en lokal läroplan för förskoleundervisningen och för att utveckla den. I den lokala läroplanen bestäms utifrån de nationella grunderna för förskoleundervisningen om det fostrande arbetet, undervisningen, elevvården, samarbetet med vårdnadshavarna samt om den övriga verksamheten och dess genomförande. Läroplanen ska utarbetas så att den beskriver, styr och stödjer anordnandet av förskoleundervisningen vid alla förskoleenheter. Vid uppgörandet av den lokala läroplanen ska anordnaren av förskoleundervisning beakta de lokala särdragen och barnens behov samt resultat från utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller förskoleundervisningen.

Läroplanen ska också utarbetas med hänsyn till övriga lokala planer, såsom

- eventuell plan för småbarnspedagogik
- läroplanen för undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell plan för morgon- och eftermiddagsverksamhet inom den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- plan för likabehandling enligt lagen om likabehandling
- eventuell plan för hållbar utveckling eller kulturfostran samt övriga planer och beslut som anordnaren av förskoleundervisning gjort angående utbildning, barn och familjer.

Lokala särdrag

Sibbo är en vidsträckt och naturnära tvåspråkig kommun, där förskoleundervisning ordnas både på finska och svenska. Förutom undervisning på finska och svenska finns språkbadsundervisning från förskoleundervisningen till och med årskurs nio.

Ordnande av förskoleundervisning

Förskoleundervisningen ska ordnas enligt barnets ålder och förutsättningar så att en frisk uppväxt och utveckling främjas en frisk uppväxt hos barnet. I Sibbo kommun ordnas förskoleundervisning i heldagsgrupper i daghemmen och i samband med skolorna. Förskolegrupperna bildas i regel enligt skolornas elevupptagningsområden. Elevupptagningsområdet för språkbadsundervisningen är hela kommunen. I en heldagsgrupp för förskoleundervisning arbetar i regel två barnträdgårdslärare och en barnskötare. I gruppen kan dessutom finnas en assistent för barn i behov av extra stöd. Därutöver ska det mångprofessionella samarbetet och stödet för barnet fungera som en naturlig del av barnets vardag och stöda barnet i dess egen verksamhetsmiljö.

Barnet ska ha möjlighet till att delta och påverka sitt eget och gruppens arbete och verksamhetsmiljön. Barnet ska få framföra sin egna åsikter och i mån av möjlighet beaktas dessa i planeringen, genomförandet och utvärderingen, till exempel vid val av lekar, arbetsuppgifter, arbetssätt och material. När barnet får vara delaktigt stöds dess förmåga att fatta beslut och fungera självständigt och utvecklas till en ansvarsfull samhällsmedlem.

Förskoleundervisning i samband med skolan

I den verksamhet som bedrivs i förskolegrupperna som fungerar i samband med skolorna utnyttjas i mån av möjlighet skolans verksamhet och mångsidiga lokaler. Då eleverna får bekanta sig med den fysiska verksamhetsmiljön blir tröskeln för övergången till skolan lägre när förskoleåret är slut. Olika gemensamma evenemang och fester i förskole- och den grundläggande utbildningen bygger grund för samarbete och gör det smidigare att överföra information från förskoleundervisningen till nybörjarundervisningen.

Förskoleundervisning i enheterna för dagvård

Förskoleundervisningen och skolan samarbetar bland annat genom att ordna olika gemensamma evenemang för skolan och förskolan. Syftet med dessa evenemang är att stärka den sociala gemenskapen och erbjuda barnen i förskoleundervisningen en första inblick i skolvärlden. Då skolan ordnar ett evenemang bjuds ofta förskolegruppen in. Det kan vara fråga om t.ex. generalrepetitionen inför julfesten eller någon annan tillställning, där det ordnas program, sånger eller dans.

Det huvudsakliga målet för samarbetet mellan skolan och förskoleundervisningen är att barnet redan under sitt förskoleår bekantar sig med skolvärlden. Förskolegruppen får bekanta sig med skolan bl.a. via sådan idrotts- och motionsverksamhet som ordnas under inomhussåsongen i skolans gymnastiksal.

Under verksamhetsåret bekantar man sig med skolan, lärarna och skolans rutiner. I samband med besöken får barnen bekanta sig med lektionerna, rasterna och måltiderna i skolan.

Förskoleundervisningens och skolans mål är att skapa ett nära samarbetsförhållande. Syftet med samarbetet är att säkerställa att övergången från förskoleundervisningen till skolan sker på bästa möjliga sätt för alla barn. En gemensam speciallärare för både förskoleundervisningen och skolan främjar informationsförmedlingen. Eleverna blir också bekanta med sin lärare, vilket betyder att de har en bekant och pålitlig vuxen att ty sig till då skolgången inleds.

Förskoleundervisning i flexibel undervisningsgrupp

I Sibbo kommun ordnas förskoleundervisningen med hjälp av flexibla undervisningsarrangemang (förskoleundervisning/nybörjarundervisning). Målet är att erbjuda högklassig fostran och undervisning, som beaktar barnens olika utgångspunkter. Med flexibla undervisningsarrangemang avses variationer i gruppbildning, inlärningsmiljö, innehåll och arbetssätt. I samtliga fall följer man grunderna i läroplanen. Tack vare de flexibla arrangemangen är det möjligt att ha undervisning som inte är bunden till årskurserna och där förskoleundervisningen ingår.

3. Information om läroplanen

- Läroplanen för förskoleundervisningen i Sibbo finns på kommunens hemsida.
- Läroplanen förverkligas med hjälp av en enhetsspecifik arbetsplan och utvärderas årligen i verksamhetsberättelsen.
- De enhetsspecifika arbetsplanerna och verksamhetsberättelserna godkänns av bildningssektionerna.
- Ifall det är möjligt utarbetas arbetsplanerna och verksamhetsberättelserna i samarbete med närskolan.
- Den årliga enhetsspecifika arbetsplanen genomgås på föräldrakvällar och finns tillgänglig på Wilma.

4. Förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip

Statsrådet kan bevilja en registrerad sammanslutning eller stiftelse tillstånd att ordna förskoleundervisning. I tillståndet kan anordnaren av förskoleundervisning beviljas en särskild utbildningsuppgift som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip.

I förskoleundervisning som baserar sig på en viss världsåskådning eller pedagogisk princip bör verksamheten, fostran och undervisningen följa de allmänna mål som fastställts för förskoleundervisningen samt de gemensamma mål som fastställts för förverkligandet av lärområden. Förskoleundervisningen ska följa föreliggande läroplansgrunder för förskoleundervisningen utan att binda barnen vid något värde- eller fostringsfilosofiskt system som ligger bakom en speciell världsåskådning eller pedagogisk princip. Om avvikelser och prioriteringar bestäms i tillståndet att ordna förskoleundervisning och i statsrådets förordning.

I Sibbo fungerar för tillfället inga enheter vars värdegrund baserar sig på en särskild världsåskådning. Familjerna kan välja att söka sig till sådan verksamhet i andra kommuner.

5. Förpliktelser som styr förskoleundervisningen

Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Kommunen är skyldig att ordna förskoleundervisning för barn som bor inom kommunen året innan läroplikten börjar. Förskoleundervisningen kan ordnas i daghem och i skolor. Förpliktelserna som styr förskoleundervisningen grundar sig på Finlands grundlag, lagen och förordningen om grundläggande utbildning och statsrådets förordning som utfärdats med stöd av den, elev- och studerandevårdslagen samt på grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då undervisningen ordnas. Sådana är bland annat lagen om likabehandling, jämställdhetslagen, Europakonventionen om mänskliga rättigheter och FN:s konvention om barnets rättigheter.

I förskoleundervisningen är undervisningsspråket antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen ges på något annat språk än de som fastställs i lagen om grundläggande utbildning, om det inte äventyrar barnens möjligheter att följa med undervisningen. Om detta bestäms närmare i avsnittet Specifika frågor angående språk och kultur.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet. Målen för undervisning och fostran beskrivs närmare i statsrådets förordning.

Förskoleundervisningen omfattar i allmänhet ett läsår och ska ges under minst 700 timmar. För barn som omfattas av förlängd läroplikt beskrivs alternativen i avsnittet Särskilt stöd. Förskoleundervisningen ska ordnas så att barn som deltar i förskoleundervisning har möjlighet att använda andra tjänster inom småbarnspedagogiken.

Förskoleundervisningen ska genomföras enligt en lokal läroplan som utarbetats utgående från grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Förskoleundervisningen ska på ett positivt sätt ta hänsyn till barnens olika språkliga, kulturella och religiösa bakgrund eller åskådning. Barnens åsikter ska beaktas och utvecklingen av deras identitet stödjas.

I lagstiftningen som berör förskoleundervisningen betonas vårdnadshavarnas delaktighet. Vårdnadshavarna har rätt att få information om förskoleundervisningens mål och verksamhet redan innan anmälan till förskoleundervisningen sker och om sitt barns förskoledag under året i förskolan. Vårdnadshavarnas åsikter och den information och respons som de ger ska beaktas när man utvecklar förskoleundervisningen.

Förskoleundervisningen, läromedlen och redskapen som används i undervisningen samt behövlig elevvård är avgiftsfria. Barnen ska varje förskoledag avgiftsfritt få en fullvärdig måltid som är ändamålsenligt ordnad och övervakad.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Trygghets- och säkerhetsfrågor beskrivs närmare i samband med Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande och Elevvård. Vid anordnandet av undervisning ska dessutom beaktas föreskrifter om arbetarskydd, användning av personuppgifter, offentlighet och integritets skydd samt föreskrifter

om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I förskoleundervisningen kan fostrande samtal och disciplinära åtgärder som nämns i lagen om grundläggande utbildning användas på ett för förskoleundervisningen anpassat sätt. Utbildningsanordnaren ansvarar för uppgörandet av den plan som lagen förutsätter. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en skild plan.

Kommunen eller en anordnare som beviljats tillstånd att ordna förskoleundervisning kan köpa förskoletjänsterna av en offentlig eller privat serviceproducent. Utbildningsanordnaren ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de lagar som gäller förskoleundervisning, tillståndet att ordna förskoleundervisning och enligt föreliggande läroplansgrunder.

Förskoleundervisningen är förpliktande för alla barn året innan läroplikten inleds. Sibbo erbjuder förskoleundervisning på både finska och svenska. Det finns förskoleundervisningsgrupper både i samband med skolorna och som egna enheter inom dagvården (se kap 1.2). Förskola erbjuds både i kommunens regi och som köptjänst.

I Sibbo ordnas även förskoleundervisning i form av språkbadsundervisning (se kap 4.4).

6. Förskoleundervisningens uppdrag under lärstigen

Det är viktigt att småbarnspedagogik, förskoleundervisningen som ingår i den, och den grundläggande utbildningen bildar en helhet som framskrider på ett logiskt sätt med tanke på barnens växande och lärande. Utgångspunkten för en högklassig helhet är att lärarna och den övriga personalen känner till de olika etapperna under lärstigen samt de centrala mål, särdrag och metoder som anknyter till dem. För att barnens växande och lärande ska fortlöpa smidigt, ska övergångarna planeras och utvärderas gemensamt på det sätt som beskrivs i avsnittet Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna. Undervisningspersonalen och den övriga personalen ska samarbeta med vårdnadshavarna under alla etapper av barnens lärstig. Målet är att varje barns lärstig fortlöper smidigt från småbarnspedagogik till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen utgående från barnets behov. För att målet ska nås är det viktigt med en systematisk ledning av personalens samarbete och kompetens både på förskoleenheterna och på anordnarnivå.

Förskoleundervisningen har i enlighet med statsrådets förordning som särskilt mål att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt att stärka barnens sociala färdigheter och sunda självkänsla med hjälp av lek och positiva upplevelser av lärande. I förskoleundervisningen ska pedagogiska metoder som lämpar sig för småbarnspedagogik användas och barnens intressen respekteras när undervisningen ordnas. Olika former av lek ska ständigt ingå i förskoleundervisningens verksamhet. Vårdnadshavarna är viktiga samarbetsparter vid planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Stödet för växande och lärande samt elevvården ordnas vid behov genom sektorsöversgripande samarbete.

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål. För att göra lärandet ännu mer målinriktat, kan läraren för varje barn utarbeta en plan för barnets lärande tillsammans med barnet och vårdnadshavaren. En plan för barnets lärande ska alltid utarbetas ifall barnet får intensifierat stöd. För barn som omfattas av särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas.

I förskoleundervisningen ska varje barns fysiska, psykiska och sociala utveckling samt utvecklingen av kunskaper och färdigheter följas upp och stödjas. Målet är att samtidigt förebygga eventuella svårigheter. Barnets jaguppfattning ska stärkas med hjälp av uppskattande kommunikation, mångsidiga inlärningsupplevelser och uppmuntrande respons. Under förskoletiden ska barnen få bekanta sig med den närmaste omgivningen, dess natur och den mångfald av människor som bor där. Lek och fantasi har stor betydelse när barnen lär sig nya kunskaper och färdigheter. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen tillfällen att kommunicera, uttrycka sig på olika sätt och få nya upplevelser. Tillsammans ska man i olika lärmiljöer bekanta sig med saker som intresserar barnen. Det ger barnen möjligheter att få vänner, att känna glädje över sitt lärande och att bli intresserade av nya saker.

När vårdnadshavaren anmält sitt barn till förskolan, är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Utbildningsanordnaren beslutar och informerar vårdnadshavaren om förfaringsätt gällande anhållan om befrielse på grund av barnets sjukdom eller annan orsak. Vårdnadshavaren, läraren och den personal som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att förskolebarnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

Vid planeringen av servicenätet ska man ta i beaktande att barnets lärstig är enhetlig från småbarnspedagogiken till den grundläggande utbildningen. I övergångsskedena tar man i

beaktandet överenskomna strukturer, informationsöverföring och de tillhörande dokumenten (se kap 3.3).

På våren i samband med anmälningen av förundervisningen har vårdnadshavare och blivande förskolebarn möjlighet att bekanta sig med blivande förskoleplatsen. Under tillfället har man en möjlighet att överföra eller dela med sig behövlig information gällande barnet och förskole enhetens verksamhet. Utvecklingssamtal, föräldrakvällar och olika tema träffar arrangeras för att säkerställa vårdnadshavarnas delaktighet. Delaktighet, påverkningsmöjlighet och informationsbyte lyckas i samband med dagliga diskussioner, genom olika förfrågningar, respons, utvärdering och Wilma meddelanden.

7. Värdegrunden

Förskoleundervisningen bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i gruppen. Barnen har rätt att lära sig och bilda sig en uppfattning om sig själva och världen utifrån sina egna perspektiv.

Barnen har rätt att lära sig genom lek och att glädja sig över sitt lärande. Barnets tidigare upplevelser och kunskaper utgör en del av barnets lärtig. Det är viktigt att respektera att barn är olika, att de betar sig och lär sig på olika sätt. Barnens uppfattningar och åsikter ska värdesättas och de ska få delta i utformandet av lärmiljöerna och enligt sina förutsättningar även i planeringen och utvärderingen av verksamheten. Barnen ska spurras till samarbete och gemenskap.

Varje barn har rätt till god undervisning. God förskoleundervisning kännetecknas av uppmuntrande respons och rättvist bemötande. Barnen ska ges möjlighet att uttrycka sig och sina tankar, hantera känslor och konflikter samt pröva och lära sig nya saker. Förskoleundervisningen ska stödja barnens förmåga att förstå värderingar, tillägna sig hälsosamma levnadsvanor samt utveckla sina emotionella färdigheter och sitt sinne för estetik.

Samarbete mellan förskolepersonalen och vårdnadshavarna bidrar till att trygga barnens välbefinnande. Förskolepersonalen ska bemöta olika familjer och hemmens olika åskådningar, religioner, traditioner och syner på uppfostran med öppenhet och respekt för att skapa förutsättningar för konstruktiv kommunikation och undervisning.

I förskoleundervisningen ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska. Verksamhetsmiljön i förskolan ska stödja jämlikhet och likabehandling. Det innebär bland annat jämlikhet i fråga om åsikter och jämställdhet mellan könen. Förskoleundervisningen ska främja barnens möjligheter att utveckla sina färdigheter och att göra val oberoende av könsbundna förväntningar. Strävan efter jämlikhet ska kompletteras av en övergripande princip om likabehandling. Undervisningen ska präglas av religiös pluralism samt vara partipolitiskt och konfessionellt obunden. Förskoleundervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Värdegrunden som nämns i grunderna stöds även med värdegrunden för småbarnspedagogiken i Sibbo. Dessa är:

- trygghet
- en lugn och avstressande miljö
- respekt för andra människor och naturen.
- tolerans

I förskoleundervisningens värdegrund tas även i beaktan de värden som vårdnadshavarna lyft fram:

- glädje i lärande
- god växelverkan
- positivt tänkande

Tyngdpunkterna i det tvåspråkiga och naturrika Sibbo är språket, rörelse och naturen. Genom dessa områden upprätthåller vi barnens välbefinnande.

8. Synen på lärande

Grunderna för förskoleundervisningens läroplan har utarbetats utgående från en syn på lärande, enligt vilken barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

9. Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil. Arbetsätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner

och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetsätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma

verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande förmåga att delta och påverka.

Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende. Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barmens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

10. Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Anordnaren av förskoleundervisning och de personer som leder förskoleundervisningen bär ansvar för utvecklandet. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för växande och lärande som de behöver. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetssätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetssätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så

småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljön ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer. När det gäller trygga vardagsrutiner ska de säkerhetsprinciper och planer som beskrivs i kapitel 6 om elevvård följas.

I Sibbo beskrivs principerna för verksamhetskulturen, verksamhetens innehåll och verksamhetsformerna i de enhetsspecifika arbetsplanerna. Verksamhetskulturens utvärdering görs med hjälp av verksamhetsberättelse och utvecklingssamtal med barnet och vårdnadshavarna. Dagligen görs även utvärdering genom barnets självvärdering och kamratrespons, men också med hjälp av utvärdering som vårdnadshavaren och personalen har gjort (se kap 4.2).

11. Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringssätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen som fastställs i föreliggande grunder. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen som beskrivs i Principer för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapsskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

I Sibbo ordnas förundervisning både i samband med skolor och i egna skilda enheter. Lärmiljöerna inomhus varierar och våra skogsområden och gårdar används flitigt. Lärmiljöer utvärderas och utvecklas tillsammans med barn och vårdnadshavare och bearbetas på team-, enhets- och arbetspalaver. Detta kan också göras under utvecklingsdagar och med enhetsspecifika verksamhetsberättelser. Verksamheten utvecklas också med hjälp av den respons och utvärdering som fås av barn och vårdnadshavare. Delaktigheten stöds med att ta med barn och vårdnadshavare i verksamhetens olika skeden; planering, förverkligande och utvärdering.

12. Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt. Samarbetet ska utvecklas och utvärderas tillsammans under ledning av anordnaren av förskoleundervisning.

Samarbete inom förskoleundervisningen

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringsätten under de olika etapperna av lärtigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmotoderna vara enhetliga.

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet. Samtidigt fungerar samarbetet mellan de vuxna i förskolan som en bra modell för barnen. Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Samarbete med vårdnadshavarna

Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för att utveckla samarbetet med vårdnadshavarna. Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har

möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Det är viktigt att det i de lokala planerna för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning finns en enhetlig linje för förfaringssätt i samband med övergångarna. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

Anordnaren av förskoleundervisning ska skapa sådana samarbets- och informationsrutiner att barnens övergång från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt och stödjer barnens växande och lärande. Information som är nödvändig för anordnande av stöd för lärande och elevvård överförs när barnet övergår från en enhet till en annan eller från ett utbildningsstadium till följande. Överföringen av information ska följa gällande lagar. Vid övergångarna och i synnerhet vid beslut om att inleda förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen vid en avvikande tidpunkt ska man även utnyttja den sakkunskap som tidigare och framtida lärare har om barnets växande och lärande.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

I Sibbo har man kommit överens om följande gällande övergångsskedena:

1. Övergångsskede småbarnspedagogik – förskoleundervisning

Möte angående enskilda barn i behov av stöd:

Under mötet angående enskilda barn behandlar man ärenden som berör barn som inom dagvården uppvisat behov av stöd.

Tidpunkt	mars-april
Möteskallelse	specialläraren inom småbarnspedagogik
Deltagare	administrativ daghemsföreståndare/ rektor, familjeservicecentralens psykolog, speciallärare inom småbarnspedagogik, sändande och mottagande barnträdgårdslärare, speciallärare
Deltar vid behov	övriga samarbetspartners
Behövliga tillstånd	tillstånd av vårdnadshavarna
Överföring av information	specialläraren överför information från mötet till undervisningschefen

Informationsmöte för att stöda gruppbyggnaden:

Detta är ett slutgiltigt överföringsmöte under vilket man gruppvis går igenom alla barn som flyttas till förskoleundervisningen, även de barn som inte flyttar från något daghem.

Tidpunkt	april-maj
Möteskallelse	specialläraren inom småbarnspedagogik
Deltagare	administrativ daghemsföreståndare/rektor, specialläraren inom småbarnspedagogik, sändande och mottagande barntädgårdslärare, specialläraren
Deltar vid behov	övriga samarbetspartners
Behövliga tillstånd	tillstånd av vårdnadshavarna

Uppföljningsmöte vid behov:

Detta möte ordnas alltid då det finns barn i behov av särskilt stöd i förskolegruppen. Vid mötet går man igenom hur hösten har börjat för de nya förskoleeleverna och kan ännu specificera eventuella frågor som har uppkommit.

Tidpunkt	oktober/november
Möteskallelse	barntädgårdsläraren i förskolegruppen
Deltagare	rektor/ administrativ daghemsföreståndare, speciallärare, barntädgårdslärare
Deltar vid behov	övriga samarbetspartners
Behövliga tillstånd	tillstånd av vårdnadshavarna
Blankett	En färdig blankett där man samlat alla tidigare möten och loven av vårdnadshavarna.

- Man bekantar sig i mån av möjlighet med den kommande enheten för förskoleundervisning.
- Att anlända som publik/deltagare till förskoleenhetens fester/evenemang.
- Övergångsmötena hålls i maj, specialläraren inom småbarnspedagogik sammankallar mötet

Dokument för observationer om eller beskrivning av barnet på SINETTI

2. Övergångsskede förskoleundervisning – nybörjarundervisning

Övergång från förskoleundervisningen till den grundläggande utbildningen

Informationsmöte för att stöda gruppbildningen:

Vid detta överföringsmöte går man gruppvis igenom alla barn som börjar i nybörjarundervisningen.

Tidpunkt	maj
Möteskallelse	den mottagande skolans rektor
Deltagare	representanter ur elevvårdsguppen, barntädgårdslärare, lärare inom nybörjarundervisningen
Deltar vid behov	skolgångshandledare, övriga sakkunniga
Behövliga tillstånd	

Vid behov möte angående enskilda elever:

Syftet med mötet är att bedöma stödbehovet och planera stödåtgärder för en enskild elev.

Tidpunkt	under vårterminen
Möteskallelse	specialläraren i samarbete med barnträdgårdsläraren
Deltagare	specialläraren, vårdnadshavaren, barnträdgårdsläraren, läraren inom nybörjarundervisningen
Deltar vid behov	sakkunniga, skolgångshandledare
Behövliga tillstånd	

Uppföljningsmöte

Vid mötet går man tillsammans igenom hur hösten har gått för förstaklassisterna och kan ännu specificera eventuella frågor som uppkommit.

Tidpunkt	oktober / november
Möteskallelse	lärarna inom nybörjarundervisningen
Deltagare	representanter ur elevvårdsgruppen, lärarna inom nybörjarundervisningen, barnträdgårdslärarna, specialläraren
Deltar vid behov	elevvårdsgruppen, experter, skolgångshandledare
Behövliga tillstånd	

13. Skolstarten och skolmognadsbedömningen

Huvudsakligen börjar barn i skolan det år de fyller 7 år. Vid behov kan skolstarten ändå **skjutas upp med ett år**. Uppskovet skall basera sig på en expertbedömning av läkare eller psykolog och beslutet om uppskov fattas av rektorn. En s.k. **skolmognadsutredning** görs i allmänhet om det finns anledning att fundera på uppskov eller om man överväger att låta barnet börja skolan i en mindre grupp. Behövliga undersökningar utförs i detta fall av skolpsykologen eller av familjeservicecentralens psykolog. Barn som eventuellt kommer att behöva stöd men ändå kan börja i sin egen närskola eller i smågruppsundervisning, kan man vid behov undersöka exempelvis under det första skolåret.

Barnet har rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare om barnet har ett psykologutlåtande och vid behov övriga medicinska expertutlåtanden som bekräftar att barnet har förutsättningar att klara av studierna. Undersökningar för utlåtandet görs inte av kommunens skolpsykologer, utan bör tillförskaffas på annat håll och bekostas av barnets vårdnadshavare. Utbildningsanordnaren kan på basis av utredningarna ge barnet tillstånd att inleda skolgången ett år senare. Vårdnadshavaren anhåller om lov att inleda skolgången ett år tidigare eller om och ett års skoluppskov. Anhållan lämnas till rektorn för närskolan.

[Lagen om grundläggande utbildning](#) föreskriver gällande tidpunkten för inledning av skolgång: 27 § Inledande av skolgång vid avvikande tidpunkt

Skolmognadsbedömningen

Behovet av skolmognadsbedömning utreds i nära samarbete med förskolepersonalen, barnets vårdnadshavare, specialläraren i förskolan, familjeservicecentralens psykolog och skolpsykologerna samt ledande speciallärare. Man utgår från tanken om att skolan bör vara redo att ta emot elever med specialbehov och erbjuda behövliga stödåtgärder efter behov. Ibland gynnar det dock barnet att skjuta upp skolstarten eller att inleda lärtigen i en mindre grupp och i dessa fall behövs en skolmognadsbedömning.

Barntädgårdslärarna, speciallärarna inom förskoleundervisningen eller övriga experter tar initiativ till en skolmognadsbedömning. Speciallärarna samlar under januari månad uppgifter om de barn som föreslås genomgå en skolmognadsbedömning och fyller tillsammans med barnets vårdnadshavare och barntädgårdsläraren i blanketten "Föreslagen för deltagande i skolmognadsbedömning". Ärendet behandlas i elevvårdsgruppen.

Om det inom den specialiserade sjukvården i Sibbo kommun eller på annat håll redan gjorts skolmognads- eller liknande utredningar om barnet, är det oftast inte ändamålsenligt att göra om dem. Istället för att göra en skolmognadsbedömning bör man då samla de tillgängliga uppgifterna och bedöma situationen i sin helhet. Under mötet behandlar man också ärenden som rör barn som eventuellt behöver uppskov eller plats i en smågrupp, eller som redan tidigare undersökts på annat håll.

För skolmognadsbedömningen och behandling av barnets ärende på bedömningsmötet avkrävs vårdnadshavarens tillstånd. Samtidigt får man väsentlig information om de barn som genomgått undersökningar på annat håll samt om barn som behöver intensifierat stöd, särskilt stöd eller plats i smågrupp eller övriga stödåtgärder under den kommande hösten. Detta är viktigt med tanke på planering av undervisningsgrupperna och för att kunna förutsäga resursfördelningen då de ledande speciallärarna koordinerar köerna till plats i smågruppsundervisningen. Frågan om tillräckliga språkkunskaper (i finska eller svenska språket) bedöms av när skolans speciallärare eller övrig för uppgiften utnämnd aktör.

Tidtabellen och processens framskridande

Under förskoleåret stöder man barnen och följer med deras fysiska, psykiska, sociala, kognitiva och emotionella utveckling samt förebygger svårigheter som eventuellt upptäcks.

Under året utför barnen uppgifter och man gör kartläggningar. Barnets utveckling diskuteras regelbundet med vårdnadshavarna. Specialläraren träffar barnen både enskilt och inom gruppsituationer under hösten.

Under januari månad genomgår alla barn i förskolan ett gemensamt uppgiftspaket. Utförandet handhas av specialläraren. Gruppens barnträdgårdslärare och vid behov andra medlemmar av personalen samt skolpsykologen medverkar och gör iakttagelser över hur barnet under testsituationen fungerar i gruppen. Specialläraren träffar även varje förskolebarn individuellt. Elevvårdsgruppen går igenom resultaten och fattar beslut om vilka elever föreslås genomgå skolmognadsbedömning eller är i behov av andra stödformer.

Psykolog för barn och barnfamiljer deltar vid behandling av barn som de undersökt och ansvarar för dessa barns del för tillstånd att överlåta uppgifter. Alla barn anmäls i normal ordning till skolan i februari, oberoende av om de föreslås genomgå undersökningar i anslutning till skolmognaden.

Skolpsykologen träffar vårdnadshavarna före skolmognadsundersökningarna. Man bör sträva till att ordna dessa inledande överläggningar i februari eller i början av mars för att på så sätt få viktig tilläggsinformation om barnet och tillsammans med vårdnadshavarna besluta om att inleda skolmognadsundersökningar. Ett telefonsamtal med föräldrarna kan vid behov ersätta ett personligt möte. Undersökningarna omfattar i allmänhet 2–5 träffar med barnet. Som en del av undersökningen besöker skolpsykologen besöker oftast förskolan för att kunna iakttä barnets verksamhet. Den psykolog som gör bedömningen står i direkt kontakt med undervisningsenheterna i bl.a. tidtabellsfrågor. Efter undersökningarna sammankallar skolpsykologen vårdnadshavarna till ett responsmöte där man går igenom resultaten och kommer överens om fortsatta åtgärder. På basis av resultaten kan skolpsykologen rekommendera att skolstarten skjuts upp eller förorda skolstart.

Inledande av skolgången tidigare eller uppskov

Barnet har rätt att inleda den grundläggande utbildningen ett år tidigare om barnet har ett psykologutlåtande och vid behov övriga medicinska expertutlåtanden som bekräftar att barnet har förutsättningar att klara av studierna. Utbildningsanordnaren kan på basis av utredningarna ge barnet tillstånd att inleda skolgången ett år senare. Vårdnadshavaren anhåller om lov att inleda skolgången ett år tidigare eller om och ett års skoluppskov. Anhållan lämnas till rektorn för närskolan.

[Lagen om grundläggande utbildning](#) föreskriver gällande tidpunkten för inledning av skolgång: 27 § Inledande av skolgång vid avvikande tidpunkt

13.1. Förlängd läroplikt

Om ett handikapp eller en sjukdom hos barnet medför att han eller hon inte kan nå de mål som uppställts för den grundläggande utbildningen under nio år har barnet, enligt Lagen om grundläggande utbildning, rätt till förlängd läroplikt. Då börjar läroplikten det år då barnet fyller sex år och läroplikten kan ta 11 år (PoL 25 §). Läroplikten är avslutad då den pågått i 11 år eller då den grundläggande utbildningen är avklarad.

Orsaker till förlängd läroplikt kan vara:

- ett gravt handikapp (t.ex. en syn- eller hörselskada, ett fysiskt eller psykiskt gravt handikapp samt försenad utveckling)
- en svår sjukdom

Beslutet om förlängd läroplikt fattas i samband med beslutet om särskilt stöd, i regel innan läroplikten inleds, dvs. det år barnet fyller 5 år. Barn med förlängd läroplikt har rätt till frivillig förskoleundervisning det år han eller hon fyller fem år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar för skolgång, så att han eller hon ska klara skolgången så bra som möjligt.

Barnets vårdnadshavare skall i god tid delges information om olika alternativ, valmöjligheter och följder vad gäller förlängd läroplikt.

Det finns vissa bestämmelser i lagen gällande undervisningsgruppens storlek för elever med förlängd läroplikt:

- i en undervisningsgrupp för elever som omfattas av förlängd läroplikt får det finnas högst 8 elever
- i en undervisningsgrupp för de svårast handikappade eleverna får det finnas högst 6 elever.
- om det i undervisningsgruppen finns både elever med förlängd läroplikt och andra elever som får särskilt stöd, bestäms undervisningsgruppens storlek enligt vilket slags stöd merparten av eleverna i gruppen får
- om en elev med förlängd läroplikt undervisas tillsammans med elever som inte omfattas av särskilt stöd, får det finnas högst 20 elever i undervisningsgruppen

Beslut om förlängd läroplikt och särskilt stöd

Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten inleds. Beslutet görs av undervisningsdirektören. Då fattas även beslut om särskilt stöd för barnet. En elev kan antas till den förlängda läroplikten även efter att skolgången har inletts. Då regleras undervisningsgruppens storlek till 20 elever samt finns möjlighet att avvika från den fastställda timfördelningen för den grundläggande utbildningen i enlighet med förvaltningsrådets förordning (2001/1435) 9 §. Läroplikten förlängs dock inte i slutändan av den grundläggande utbildningen, utan förlängningen räknas bestå av den till läroplikten hörande förskoleundervisningen. Eleven har också möjlighet att gå om en klass.

Frivillig förskoleundervisning

Ett barn med förlängd läroplikt har rätt att delta i den frivilliga, avgiftsfria förskoleundervisningen under ett år före läroplikten börjar (PoL 26a §). Denna rätt har barnet från höstterminen början det år barnet fyller fem år.

För barn som behöver särskilt stöd och deltar i den frivilliga förskoleundervisningen skall man tillsammans med vårdnadshavaren och nödvändiga experter göra upp en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas (IP). Det är specialläraren som svarar för stödåtgärderna i förskolan. Planen skall inkludera målsättningar för barnets växande och utveckling, en uppskattning av barnets starka sidor samt möjliga riskfaktorer och svårigheter som kan finnas i anslutning till lärande. Vidare antecknar man förändringsbehov i barnets lärmiljö och stödåtgärder och elevvårdstjänster som undervisningen kräver, ansvarsfördelningen samt uppföljning och bedömning av framsteg.

Undervisningen ordnas av en förskolenhet eller skola inom kommunen. Beslutet om förskoleplats fattas av antingen utbildningsdirektören eller daghemsföreståndaren beroende av om förskoleundervisningen ordnas i skolan eller i samband med dagvården.

Till läroplikten hörande förskoleundervisning

Barn med förlängd läroplikt skall det år läroplikten börjar delta i förskoleundervisning (PoL 26 §). Förskoleundervisningen inom förlängd läroplikt kan ordnas på följande alternativa sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år han eller hon fyller fem år och fortsätter sedan ett år i till läroplikten hörande förskoleundervisning och börjar sedan den grundläggande utbildningen.
- Barnet börjar det år han eller hon fyller sex år. Det första året går barnet i till läroplikten hörande förskoleundervisning, var efter han eller hon fortsätter inom den grundläggande utbildningen.
- Barnet börjar i till läroplikten hörande förskoleundervisning det år han eller hon fyller sex år och om man vill utöka förskoleundervisningen till att omfatta två år, uppskjuts den grundläggande utbildningen till året då barnet fyller åtta år. I detta fall fattas beslut om uppskov.

Det är viktigt att man under samtal med vårdnadshavarna presenterar de olika alternativa sätten på vilka undervisningen för en elev med förlängd läroplikt kan ordnas. Valet styrs av barnets

behov av stöd och på basis av växande och utveckling som skett under förskoleundervisningen. Förskoleundervisningen kan pågå under högst två år.

Förskoleundervisning som hör till läroplikten kan ordnas i en förskolenhet som hör till skolan eller i en som verkar inom dagvården, i en specialundervisningsgrupp eller i en statlig specialskola. Varje barn och barnets behov beaktas individuellt då man rådgör om hur undervisningen skall ordnas. Härvid samarbetar vårdnadshavarna, utbildningsanordnaren och representanten för specialundervisningen, övriga experter som deltagit i habiliteringen samt de ur dagvårdens och förskolans personal som deltagit i vården av barnet. Vid valet av undervisningsplats beaktas vidare närskoleprincipen och barnets individuella stödbehov samt kommunen möjligheter till att erbjuda behövliga stödåtgärder.

När läroplikten har börjat antecknas barnet i elevkatalogen i den skola där barnet med största sannolikhet inleder sin grundläggande utbildning efter förskoleundervisningen eller i den skola i vilken förskoleundervisningen har ordnats. Då förskoleundervisningen ordnas i en dagvårdsenhet sköts administreringen av undervisningsarrangemangen ändå av utbildningsväsendet. Barn med förlängd läroplikt har under läropliktens första år rätt till dagvårdstjänster, vars avgifter är baserade på kommunens bestämmelser om dagvårdsavgifter.

En individuell plan för hur undervisningen skall ordnas (IP) görs upp för de barn som får till läroplikten hörande förskoleundervisning. Som kontaktperson och konsulterande handledare gällande hur undervisningen skall ordnas under förskoleåret som hör till läroplikten verkar specialläraren i barnets kommande skola.

14. Mångsidiga arbetsätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetsätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetsätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetsätt.

Arbetsätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet - färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetsätt i grupper, parvis och självständigt. Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetsätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetsätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetsätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetsätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetsätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

I Sibbo kommun används arbetsätt som är enhetliga med grunderna.

I Sibbo betonar man den språkliga utvecklingen, rörelse och naturen. Lärandet stöds genom lek, rörelse, social samvaro och naturupplevelser. Gårdsplaner och naturen används aktivt som inlärningsmiljö. Vi vill ha med barnen i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Utgående från sina intresseområden får barnen undersöka, handla, upptäcka och lära sig genom att använda olika inne- och uterum, redskap och material. Barnen involveras genom att hålla klassmöten/förskolemöten i grupperna. Som arbetsmetod är olika projekt ett bra sätt att lyfta fram barnens intresseområden. Den vuxna fungerar som handledare och ger möjligheter för barnen att förverkliga projekten. Den vuxna skapar förhållanden, möjligheter och inlärningsmiljöer där alla har möjlighet att utvecklas enligt egna färdigheter, kunskaper och förutsättningar.

De vuxna ska delta i leken som handledare och skapa möjligheter för lek genom att hämta material till leken och vid behov hjälpa barnen att komma igång. När leken har kommit igång drar den vuxna sig tillbaka. Den vuxnas delaktighet i leken är mycket betydelsefull för att leken ska fungera, i synnerhet om det finns utmaningar i lekfärdigheterna. Man satsar på lekhandledningen så att också de barn som blir utanför leken eller inte klarar av att följa de sociala spelreglerna i leken har en möjlighet att vara delaktiga. Alla olika former av lekverksamhet tränas med hjälp av kamraterna i gruppen och vuxen handledning. Digital verksamhet ses som ett redskap för social växelverkan och gemenskap. Att utveckla de sociala färdigheterna, fungera i gruppen och delta i verksamheten stödjer barnets inläring.

15. Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evaluerings slutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Förskoleundervisningens uppdrag är att tillsammans med vårdnadshavarna skapa gynnsamma förutsättningar för barnet att utvecklas och lära sig. För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtid, utgör en del av förmågan att lära sig.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttagas.

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

När läsåret avslutas ges barnen ett intyg över deltagande i förskoleundervisningen. I intyget antecknas intygets namn, vem som ordnat förskoleundervisningen, skolans/daghemmets namn, barnets namn och personbeteckning samt datum för när intyget ges. På betygen skall finnas en anteckning om att de är utformade i enlighet med de grunder för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen fastställt 22.12.2014. Intyget kan innehålla en allmän beskrivning av förskoleundervisningen. Intyget ska inte innehålla beskrivningar av barnets personlighet, lärande eller arbetssätt.

- I Sibbo används en elektronisk blankett för överföring av information vid övergången från förskoleundervisning till nybörjarundervisning eller då barnet byter förskoleplats. Blanketten finns i WILMA som är en elektroniskt program för informationsöverföring.
- Förundervisningens kvalitetutvärdering och mätning av kvaliteten görs via observation och utvärdering av olika former: självvärdering, teamutvärdering, utvecklingsdiskussioner, respons
- Ett enhetligt intyg över deltagande i förskoleundervisningen tas i bruk i Sibbo kommun. Blanketten för intyget finns på Wilma.

Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

- **Inledande kartläggningar** görs åt alla barn då förskoleåret börjar. Barnets välbefinnande, växande och utveckling observeras och följs upp i den vardagliga verksamheten.
- **Utvecklingssamtal** hålls på hösten och våren; Samtalet baserar sig på observation som gjorts gällande barnets arbete, beteende, lärandet, välbefinnandet. Som grund används information om tidigare uppväxtmiljöer, utveckling och lärande samt intresseområden.
- **Personalens självvärdering:** Personalens självvärdering görs regelbundet via diskussion och en elektronisk blankett. Utvärderingsämnen kan vara t.ex. arbetssätt, uppnåendet av målen, verksamheten, teamarbetet, arbetsgemenskapens utveckling. Det är också viktigt att utvärdera processer, fenomen samt verksamhetskulturen och förändringar i den. Utvärderingen ska basera sig på läroplanens värdegrund.
- **Barnens självvärdering:** Barnens självvärdering kan göras med hjälp av olika slags dokumentationsredskap och -metoder (t.ex. gamla mobiltelefoner, tabletter, fotografier, video, teckningar, pyssel, intervjuer osv). Processer kan också utvärderas. Man utvärderar det egna arbetet, erfarenheter (det som har lyckats och det som man har behövt stöd i), lärandet, utvecklingen och välbefinnande. Barnets självvärderingsblankett finns i Wilma.
- **Barngruppens självvärdering** förverligas med att diskutera och använda olika metoder under den dagliga verksamheten.
- **Kamratrespons:** Barnen ger respons åt varandra under dagens lopp i olika situationer och under verksamhetens gång. Förundervisningens vuxna möjliggör och styr responsgivandet vid behov.
- **Teamutvärdering:** Teamutvärdering görs i samband med veckomöten och varje halvår tillsammans med chefen.
- **Utvecklingssamtal:** Var och en i personalen deltar i minst ett utvecklingssamtal per år med sin chef.
- **Respons av vårdnadshavarna:** Respons av vårdnadshavare samlas in på hösten och våren. Även avlämnings- och avhämtningsituationerna beaktas som situationer för responsgivning.
- **Intyg över deltagande:** De barn som deltagit i förskoleundervisningen får av Sibbo kommun ett intyg över deltagandet. Förskoleenhetens chef(daghemsföreståndaren/ rektorn) undertecknar intyget. I samband med intyget kan enhetens egna dokument bifogas. Intyget över deltagandet finns i Wilma.
- **Årskalender/Årsklocka:** I en årsklocka skrivs information om verksamheten, överföringen av information, kartläggningar, 6-årsgranskningen, utvärderingar, utvecklingssamtal.
- **Respons som barnen ger om arbetssätten:** Barn frågas om respons gällande arbetssätten. Då utvärderas processen i grupparbeten/projektarbeten: planering-genomförande-utvärdering.
- **Överföring av information:** Överföring av information sker elektroniskt från förskoleundervisningen till skolan. Överföring av information sker mellan dagvårdsenheter och förskoleenheter, mellan förskoleenheter och mellan förskoleenheter och nybörjarundervisningen. Överföringar sker via Wilma.
- **Enhetsspecifik Arbetsplan** görs årligen. Den godkänns av utbildningssektionerna.
- **Enhetsspecifik Verksamhetsberättelse** görs årligen. Den godkänns av utbildningssektionerna.

16. Gemensamma mål för undervisningen förverkligas genom lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel är uppdelade i fem lärområden. Varje lärområde innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. Lärområdena i förskoleundervisningen ska utformas så att målen och innehållet kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

-
- Man lyssnar aktivt på barnet och antecknar och dokumenterar (skriftlig och elektronisk dokumentering, bilder, videor).
  - Man skapar mångsidiga inlärningsmiljöer både inomhus och utomhus och använder mångsidiga arbetsmetoder; helhetskapande undervisning
  - Barnens intressen och de gemensamma målen för undervisningen bildar inlärningshelheter med mångsidig kompetens.
  - De vuxna ska respektera barnet, lyssna på det, se det, iaktta dess verksamhet och intressen, så att barnet kan få det stöd han/hon behöver i sin läroprocess.
  - Man lyssnar på barnet och involverar det i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten.
  - Barnet är aktivt i verksamheten och den vuxna ger möjlighet till det.
  - I verksamheten beaktar man den sociala gemenskapen, samarbete, individuellt arbete, att arbeta parvis, att arbeta i grupp, samverka mellan barn och vuxen och samverka mellan barnen.
  - Tillbakadragna barn behöver de vuxnas stöd så att de kommer med i leken och kamratgemenskapen. På detta sätt förebygger man i ett så tidigt skede som möjligt utanförskap och främjar barnets utveckling och lärande.
  - Man fungerar enligt programmen som syftar till att förebygga mobbning enligt KIVA-skolans principer.

Många olika uttryckssätt

- musikverksamhet: beaktande av rytm, pauser och tempo är en viktig del av lärandet.

- bildtänkande och bilduttryck: BYOD -> begagnade kameror/smarttelefoner används självständigt för att fotografera och göra videor; att följa med sin egen verksamhet, inläring och utveckling, öka engagemanget

Språkets rika värld

- genomförs i samarbete med nybörjarundervisningen och kultur- och fritidstjänster

Jag och vårt samhälle

- att i verksamheten, vid fester och högtider sprida och värna om de finländska traditionerna, Sibbo kommuns kultur och språkgruppernas traditioner
- att utnyttja olika material och program för att stöda delaktighet och samspel

Jag undersöker och fungerar i min miljö

- miljöfostran: utnyttja Sibbos egen natur och miljö
- att fungera enligt Miljöprogrammet för småbarnspedagogiken i Sibbo (länk)
- att i verksamheten beakta sortering, återvinning och hållbar utveckling

Jag växer och utvecklas

- att en gång per år delta i ett rörelse projekt, tex. Fotbollsdagen med Sibbo Vargarna
- att beakta äventyrsmotion, traditionella lekar och gårdslekar för att stödja motionsverksamheten både inomhus och utomhus

Figur 1. Att skapa lärområden

16.1. Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningen uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas

tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

- Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.
- I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.
- Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.
- Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Många olika uttryckssätt:

- musikverksamhet: beaktande av rytm, pauser och tempo är en viktig del av lärandet.
- bildtänkande och bilduttryck: BYOD -> begagnade kameror/smarttelefoner används självständigt för att fotografera och göra videor; att följa med sin egen verksamhet, inläring och utveckling, öka engagemanget

16.2. Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva.

Språkexempel och positiv respons har stor betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjars i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjars med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iaktta, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla.

Detaljerade mål

- Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finnska/samiska/teckenspråk** ska stödjars på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjars genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjars med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

- I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Språkets rika värld:

- genomförs i samarbete med nybörjarundervisningen och kultur- och fritidstjänster

16.3. Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhällsligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Målet är att stärka barnens intresse för samhällslig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem-. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetssätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

- Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.
- Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.
- Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetssätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.
- Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning

granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Jag och vårt samhälle

- att i verksamheten, vid fester och högtider sprida och värna om de finländska traditionerna, Sibbo kommuns kultur och språkgruppernas traditioner
- samarbete med församlingar och föreningar
- program etc. som t.ex. används: Askeleet, Stegvis, Tunteet, Tunnekortit, Kummitoiminta, Mobbningsförebyggande plan

16.4. Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iakta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iakta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

- Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider. I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

- **Miljöfostran** i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.
- Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Jag undersöker och fungerar i min miljö

- miljöfostran: utnyttja Sibbos egen natur och miljö
- att fungera enligt Miljöprogrammet för småbarnspedagogiken i Sibbo (länk)
- att i verksamheten beakta sortering, återvinning och hållbar utveckling

16.5. Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet **urmotions-, kost-, konsument-, hälso-**

och säkerhetsperspektiv. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av motion och börja förstå sambandet mellan motion, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna inlärningsförutsättningar. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

- Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spurras att motionera också på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

- I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hemmens sakkunskap.

Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

- Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.
- Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla

av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

Jag växer och utvecklas

- att en gång per år delta i ett rörelseprojekt, tex. fotbollsdagen i samarbete med Sibbo Vargarna
- att beakta äventyrsmotion, traditionella lekar och gårdslekar för att stödja motionsverksamheten både inomhus och utomhus

17. Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Enligt lagen om grundläggande utbildningen är undervisningsspråket i förskoleundervisningen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Undervisningsspråket kan också vara något annat språk, om det inte äventyrar möjligheterna att uppnå målen i läroplansgrunderna. I en särskild grupp kan förskoleundervisningen huvudsakligen eller helt ges på ett annat språk. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument ska finnas tillgängliga på undervisningsspråket enligt vad som fastställs i lagen om grundläggande utbildning.

Annan språklig och kulturell bakgrund i förskoleundervisningen

Förskoleundervisningen för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner. Man kan i undervisningen dra nytta av närmiljön och samarbeta med vårdnadshavarna och det samiska samfundet. Förskoleundervisningen kan ordnas på samiska eller som tvåspråkig språkbadsundervisning.

När förskoleundervisningen ges på något av de tre samiska språken, är dess särskilda mål att stärka förmågan att förstå och använda samiska. Målet är att öka barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska.

Det särskilda målet för förskoleundervisningen för **romska barn** är att stärka barnens identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur. Utöver det ska tvåspråkighet stödjas i samarbete med barnens familjer. Barnen ska i mån av möjlighet ges undervisning i romani. I undervisningen i romani ska barnen bekanta sig med det romska språket och den romska kulturen, deras ordförråd utvidgas och de ska uppmuntras att använda språket i olika kommunikationssituationer.

Förskoleundervisning för **teckenspråkiga barn** genomförs i första hand i en skild grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Målet för förskoleundervisningen för teckenspråkiga är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identitet genom att ge dem möjlighet att tillägna sig teckenspråk. Målet är också att stärka kunskaperna i det svenska eller finska teckenspråket och teckenförrådet samt att sporra barnen att använda teckenspråk och öka deras förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet. Barn med invandrarbakgrund kan delta antingen i förskoleundervisning eller i undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen eller i bådadera.

Förskoleundervisning på två språk

Målet för förskoleundervisning på två språk är att utnyttja barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda en mångsidigare språkfostran än i normal förskoleundervisning. Undervisningen ska erbjuda inspirerande språkinläringssituationer som lägger grund för

livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö utvecklar barnens språkmedvetenhet. Barnens två- eller flerspråkiga språkidentitet ska stödjas och de ska ges möjlighet att använda och lära sig språken på ett aktiverande och lekfullt sätt. I förskoleundervisning som ordnas på ovannämnda sätt möts också olika kulturer som medvetet tas upp och diskuteras på ett naturligt sätt.

I mindre omfattande förskoleundervisning på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språket. I omfattande förskoleundervisning på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en tvåspråkig miljö och att förutom på undervisningsspråket också lära sig på ett annat språk.

Undervisning på två språk kan genomföras på många sätt. Gemensamt för alla sätt är att språken inte endast är föremål för undervisning och lärande, utan att de används i undervisningen av lärområdena och i förskolans vardag.

Omfattande förskoleundervisning på två språk

Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken i förskoleundervisningen

Språkbud på svenska kan ordnas i finskspråkig förskoleundervisning och språkbud på finska kan ordnas i svenskspråkig förskoleundervisning. Utöver det kan språkbud på samiska ordnas i såväl finsk- som svenskspråkig förskoleundervisning. Tidigt fullständigt språkbud i de inhemska språken är ett program som börjar i förskoleundervisningen och fortsätter till den grundläggande utbildningens slut. Undervisningsspråket i förskolan och i skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Förskoleundervisningen ska huvudsakligen ske på språkbudsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Språkbudsläraren ska konsekvent använda enbart språkbudsspråket. Barnen ska spöras att använda språkbudsspråket mångsidigt, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med både undervisningsspråkets kultur och kulturen i det andra inhemska språket eller samisk kultur. Målet med språkbud i de inhemska språken är att ge barnen färdigheter att fortsätta studera på både undervisningsspråket och det andra inhemska språket eller samiska. Genom samarbete mellan förskolan och den framtida språkbudsskolan säkerställs att skolan har tillräcklig information om i vilket stadium av språkutvecklingen de barn som börjar skolan befinner sig i.

Annan omfattande förskoleundervisning på två språk

I annan omfattande förskoleundervisning på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att olika språkgrupper får behövligt stöd för sitt lärande. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i undervisningen. Sådana barn hänvisas i allmänhet till förberedande undervisning, om sådan finns.

I förskoleundervisning på två språk ska verksamheten planeras så att undervisningen bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av lärarens språkbruk och barnens aktiviteter. Om möjligt använder var och en lärare endast ett av de båda språken aktivt. Barnen ska spöras att använda språken mångsidigt. Barnen får också bekanta sig med de kulturer som anknyter till undervisningsspråken. Målet är att de får färdigheter att fortsätta studera på båda språken. Det här ställer krav på lärmiljöerna och förutsätter samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen då barnen övergår till den grundläggande utbildningen.

Mindre omfattande förskoleundervisning på två språk

Språkberikad förskoleundervisning

Med språkberikad förskoleundervisning avses här förskoleundervisning, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de undervisningsspråk som fastställs i lagen om grundläggande utbildning. Språkberikad förskoleundervisning ger naturliga möjligheter att lyfta fram flerspråkighet och kulturell mångfald i förskolans vardag och

verksamhetskultur. Målet är att barnen är både språkinlärare och språkanvändare. Målet kan vara att övergå till språkberikad, eller annan grundläggande utbildning på två språk.

Sibbo är en tvåspråkig kommun. I kommunen står språkrelaterad verksamhet i centrum. Tyngdpunkten ligger på att stödja alla barns språkliga utveckling.

Språkbadsundervisning i Sibbo:

Den tidiga fullständiga språkbadsundervisningen börjar i Sibbo i regel vid fyra års ålder i Leppätien koulu i Nickby och i daghemmet Metsärinne i Västerskog. I Nickby ordnas förskoleundervisningen i samband med Leppätie språkbadsskolan och i Västerskog ordnas förskoleundervisningen i daghemmet Metsärinne.

Svenskspråkigt språkbud erbjuds till finskspråkiga barn. Det svenska språket är både målet och redskapet för inläringen. Syftet är att barnen får en funktionell språkkunskap och blir flerspråkiga.

I förskoleundervisningen betonar man språkbadspråket och utvecklar den språkliga medvetenheten. Undervisningen i språkbudet sker på svenska. Barnen tillägnar sig språket i den dagliga verksamheten. Språket berikas genom att förverkliga olika inlärningshelheter. Viktiga element i verksamheten är ramsor, rim, sånger, sagor, diskussioner, lekar och upprepningar. Genom lekarna får barnet pröva, undersöka och göra själv.

Målet är att trygga en enhetlig språkbadsstig allt från småbarnspedagogiken till högstadiets slut.

Undervisning i finska/svenska som andraspråk i Sibbo

Syftet med undervisningen i finska/svenska som andraspråk är att stödja utvecklingen av flerspråkigheten hos barnet samt väcka intresse och erbjuda verktyg för en livslång utveckling av språkkunskaper. Undervisningen i finska/svenska som andraspråk ska i samarbete med hemmen, undervisningen i det egna modersmålet och de övriga läroämnena hjälpa eleverna att bygga upp en språklig och kulturell identitet i ett mångkulturellt och mångmedialt samhälle.

Kunskaper i svenska stödjer integreringen i det finländska samhället. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk är att utnyttja sådana textgenrer och språksituationer som är relevanta och viktiga för att eleven ska kunna undersöka och analysera språkets former, betydelser och användning. Språkkunskapen ska utvecklas inom alla delområden: hörförståelse, tal, läsförståelse och skrivande. Förmågan att förstå och förmågan att producera ska utvecklas samtidigt. Barnens språkkunskaper ska utvidgas från konkret vardagsspråk till ett språk som lämpar sig för abstrakt tänkande. De ska få färdigheter att ge språkligt uttryck åt iakttagelser och företeelser och sina personliga tankar, känslor och åsikter på ett för situationen lämpligt sätt. I undervisningen ska de språk som barnen behärskar värdesättas och utnyttjas.

UNDERVISNING SOM FÖRBEREDER FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN I SIBBO (Sibbo LP kap. 9.1)

Förberedande undervisning ges till elever vars färdigheter i finska eller svenska inte ännu är tillräckliga för studier i grupp inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Målet för den förberedande undervisningen är att ge eleven färdigheter för att gå över till den grundläggande utbildningen och samtidigt främja elevens integration i det finländska samhället. I grupperna inom den förberedande undervisningen är eleverna olika till sin ålder, modersmål och inlärningsbakgrund. Undervisningen måste differentieras enligt elevernas ålders- och utvecklingsstadier. Då den förberedande undervisningen inleds kartläggs elevens utgångsnivå och undervisningen planeras utifrån resultatet (se elevens eget studieprogram).

Målet för undervisningen av elever med invandrarbakgrund är en flytande tvåspråkighet. Undervisningen stödjer barn från olika språk- och kulturgrupper att växa upp i ett mångkulturellt samhälle, både i sin egen kulturkrets och som medlemmar i det finländska samhället.

Inom den förberedande undervisningen koncentrerar sig studierna på det finska och svenska språket. Eleven får också handledning med studierna i de övriga läroämnena. Målet är att stödja eleven att lära sig finska eller svenska och sitt eget modersmål. Undervisningen stödjer utvecklingen av en funktionell tvåspråkig hos eleven och stärker hans/hennes mångkulturella identitet.

UNDERVISNINGENS OMFATTNING

Den förberedande undervisningen inför den grundläggande utbildningen omfattar lärokursen för ett år. Minimitimantalet för den förberedande undervisningen för 6–10-åringar är 900 timmar och för äldre elever minst 1000 timmar.

UNDERVISNINGSGRUPPER

Man siktar på att bilda undervisningsgrupperna enligt elevernas ålder och övriga förutsättningar för att lära sig. Målet är att gruppindelningen och elevgruppens storlek främjar elevernas lärande, växande och utveckling (Utbildningsstyrelsens rekommendation för gruppstorlek högst 8–10 elever).

Man strävar efter att barnen i förskoleåldern hänvisas till den förskoleundervisning som sker i samband med skolorna.

Under den förberedande undervisningen integreras eleven i de finsk- eller svenskspråkiga undervisningsgrupperna. Man siktar på att främja utvecklingen av elevens språkkunskaper, knytande av sociala kontakter samt tillägnande av innehållet i de olika läroämnena. För eleven utarbetas ett eget studieprogram. I studieprogrammet definieras undervisningens mål, undervisningsarrangemangen, läroämnena som ska studeras och lärokurserna samt nödvändiga stödåtgärder och studiehandledning. Gruppen inom den förberedande undervisningen fungerar tillsammans med undervisningsgrupperna i den grundläggande utbildning som en likvärdig del av skolan och deltar på samma sätt i evenemang, fester och utflykter som ordnas i skolan.

MÅLEN OCH DET CENTRALA INNEHÅLLET I DEN FÖRBEREDANDE UNDERVISNINGEN

Finska eller svenska som andra språk

Under den förberedande undervisningen betonas studier i finska/svenska som det andra språket. Undervisning ges i de läroämnena som ingår i den grundläggande utbildningen, på det sätt som fastställts i elevens eget studieprogram.

I undervisningen används varierande metoder och material beroende på elevernas åldersfördelning och färdighetsnivå. Lärandet integreras i skolans övriga verksamhet.

Elevens modersmål

Undervisningen siktar på att stödja och främja färdigheter i elevens eget modersmål och kännedom om sin egen kultur. Man strävar efter att ordna undervisning i elevens modersmål om minst fyra elever har samma modersmål. Undervisningen följer läroplanens grunder för undervisningen i modersmål för invandrare inom den grundläggande utbildningen.

Icke läs- och skrivkunniga elever

Huvudvikten i undervisningen av elever med invandringbakgrund som endast har gått lite eller inte alls i skola ligger vid lärande av läs- och skrivfärdigheter samt i sådana grundläggande färdigheter som stödjer eleven att klara sig i vardagen samt att integreras i samhället.

Övriga språk

Elevens språkliga färdigheter avgör hur mycket studier i främmande språk man kan inkludera i den personliga planen för elevens lärande under den förberedande undervisningen. Studier i engelska anses viktiga särskilt för elever i åk 3–9 så att studierna i engelska ska fortsätta smidigt vid övergången till den grundläggande utbildningen. Beroende på elevens språkfärdigheter och studiehistoria kan han/hon i studierna av det främmande språket integreras i gruppen för den grundläggande utbildningen redan under den förberedande undervisningen.

De övriga läroämnena

Under den förberedande undervisningen följer målen för och innehållen i undervisningen av de övriga läroämnena i tillämpliga delar målen och de centrala innehållen i läroplanen för den grundläggande utbildningen.

I matematikundervisningen följer man läroplanen för den grundläggande utbildningen i tillämpliga delar. I undervisningen beaktas också elevens egen kultur och dess kännedom om den. Vid planeringen av läroämnenas innehåll beaktas de centrala begreppen, arbetsmetoderna och redskapen inom varje läroämne.

I den förberedande undervisningen av äldre elever (13–16-åringar) studerar eleverna förutom finska språket terminologi och centrala begrepp i de olika läroämnena (t.ex. biologi, geografi, historia och samhällslära). Eleverna bekantar sig med Finlands geografi, historia, samhälle och kultur. Man strävar efter att varje elev får matematikundervisningen enligt sin egen nivå. Ifall elevens kunskaper och färdigheter samt språkkunskaperna anses vara tillräckliga, är det också möjligt att integrera eleven i gruppen för grundläggande utbildning redan under den förberedande undervisningen. I undervisningen bekantar man sig med olika arbets- och studiesätt samt betonar förmågan att lära sig och elevens egen aktivitet i inlärningsprocessen.

Integrering av eleverna i den förberedande undervisningen i konst- och färdighetsämnena inom den grundläggande utbildningen innebär att eleverna förutom sin egen grupp blir medlemmar i en större gemenskap. Med integrationen siktar man på att främja utvecklingen av elevens språkkunskaper, knytande av sociala kontakter samt tillägnande av innehållet i de olika läroämnena. Under den förberedande klassen fullgör eleverna i skolåldern de obligatoriska konst- och färdighetsämnena i åk 7 i mån av möjlighet.

ELEVENS EGET STUDIEPROGRAM

Ingen riksomfattande timfördelning eller lärokurs har fastställts för den förberedande utbildningen för den grundläggande utbildningen. För varje elev ska ett eget studieprogram uppgöras. Programmet kan utgöra en del av elevens integrationsplan. I elevens eget studieprogram antecknas:

1. Elevens utgångsnivå (skolgångshistoria, språkkunskaper, styrkor)
2. Elevens mål för lärandet och tidpunkter för granskning av målen.
3. Vilka läroämnena som studeras, timantalen och undervisningens innehåll
4. Elevens studier i gruppen för förberedande undervisning och integrering i andra grupper inom den grundläggande utbildningen (åk. 1–6 och 7–9)
5. Stödåtgärder inom elevvården ordnandet av studiehandledning

BEDÖMNING

Alla lärare som undervisar eleven deltar i bedömningen av eleven i den förberedande undervisningen. Som avslutning på den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen får eleven ett intyg över deltagande. Intyget ska beskriva elevens framsteg under den förberedande undervisningen. På intyget antecknas:

- 1) Läroämnena som eleven studerat
- 2) Läroämnenas omfattning
- 3) Studiernas innehåll

Intyget ska beskriva elevens framsteg under den förberedande undervisningen. Under den förberedande undervisningen bedöms elevens kunskaper och färdigheter och elevens inlärnings- och arbetsfärdigheter kartläggs. Bedömningen är fortlöpande och bedömningsmetoderna omfattar självbedömning samt samtal med eleven och vårdnadshavaren. Bedömningarna inskrivs i den personliga planen för elevens lärande, och utifrån dessa fastställs för eleven en lämplig årskurs efter den förberedande undervisningen.

Elevens kunskaper i finska eller svenska bedöms på basis av en nivåskala för språkkunskaper. I den förberedande undervisningen inför den grundläggande utbildningen används inte bedömning med vitsord.

Avläggande av studier inom den grundläggande utbildningen under den förberedande undervisningen

Till den personliga planen för elevens lärande kan höra studier i olika läroämnen enligt lärokursen för den grundläggande utbildningen. Eleven kan få ett intyg över att ha avlagt studier med godkänt resultat genom att delta i en särskild examen (Lag om grundläggande utbildning, 38 §). I examen klargör man hur elevens kunskaper och färdigheter motsvarar kunskaperna i den grundläggande utbildningens lärokurs i det aktuella ämnet. Studierna bedöms i relation till målen i läroplanens grunder samt i den lokala läroplanen.

ALLMÄNT STÖD FÖR STUDIERNAS

Utgångspunkten för samarbetet mellan hemmet och skolan ska vara ömsesidig respekt, jämlikhet och likabehandling. Vårdnadshavarna ska få bekanta sig med växande och fostran i det finländska samhället, det finländska skolsystemet, läroplanen, bedömningen av eleven, undervisningsmetoder samt den personliga planen för elevens lärande.

Eleverna har också alla elevvårdstjänster till sitt förfogande. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid identifieringen av elever med behov av intensifierat eller särskilt stöd eller elevvårdstjänster. Stödåtgärderna ska inledas i tid och på ett effektivt sätt. Samarbete med dem som utarbetar integrationsplanen är möjligt.

Den förberedande klassens lärare samarbetar tätt med elevens lärare och studiehandledaren. I elevhandledningen ska särskild uppmärksamhet fästas vid att eleven har en realistisk uppfattning om sina möjligheter att få en plats i de fortsatta studierna. Eleven och dennes vårdnadshavare ska ges en möjlighet att i tid bekanta sig med de kommande skolan och vilka områden som betonas i undervisningen.

Efter den förberedande undervisningen har eleven en möjlighet att få intensifierat stöd i klassen för den grundläggande utbildningen. Skolan bedömer behovet av stöd i samarbete med vårdnadshavaren. I undervisningen följer man den allmänna lärokursen i den grundläggande utbildningen och inom lärokursen för modersmålet och litteraturen studerar man finska eller svenska som det andra språket – enligt lärokursen. För elevens lärande uppgörs en personlig plan.

Efter den förberedande undervisningen kan eleven också studera på ett sätt som är obundet till årskurserna (se avsnittet studier som inte är bundna till årskurserna).

18. Stöd för växande och lärande

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd. Stödformer som nämns i lagen om grundläggande utbildning är till exempel specialundervisning på deltid, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel. Stödformerna kan användas på alla nivåer av stöd, antingen enskilt eller samtidigt så att de kompletterar varandra. Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetsätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande.

Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen. Undervisningsanordnarna ska skapa och utveckla smidiga informationsrutiner.

Samarbete med vårdnadshavaren i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavaren. Förskolepersonalen ska känna till de lagar och bestämmelser som gäller samarbetet med vårdnadshavaren i anslutning till barnets stöd. Det är bra att informera alla vårdnadshavare om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt.

Det är viktigt att förskolepersonalen kontaktar vårdnadshavaren genast om det framgår att ett barn har problem i utvecklingen eller lärandet eller barnets välbefinnande är i fara. Vårdnadshavaren

ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Vårdnadshavaren ska uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavaren. Det är bra att föräldrarna vet att varken de eller barnet kan vägra att ta emot stöd för växande och lärande och att deras samtycke inte behövs för att bedöma behovet av stöd eller för att planera stödet. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Detta stöd grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke (se Elevvård).

Verksamhetsmodellerna för pedagogiskt stöd och individuellt stöd i Sibbo

INDIVIDUELL ELEVVÅRD OCH STÖD I LÄRANDET OCH SKOLGÅNGEN

två verksamhetsmodeller

A. INDIVIDUELL ELEVVÅRD B. PEDAGOGISKT STÖD I LÄRANDET OCH SKOLGÅNGEN

A. Kan inte genomföras utan vårdnadshavarens medgivande B. kan genomföras utan vårdnadshavarens medgivande,

A. NÄR ORON VAKNAR i ärenden som rör elevvården (hälsa, mobbning, situationen hemma osv.)	B. NÄR ORON VAKNAR i ärenden som rör skolgången (studierna, inlärningssvårigheter, läxorna osv.)
ta upp saken med vårdnadshavaren/(barnet)	ta upp saken med barnet, kontakta vårdnadshavaren
konsultera vid behov en skolpsykolog, hälsovårdare eller kurator	stödåtgärderna kräver inte medgivande av barnet eller vårdnadshavaren, stödet som erbjuds ska vara tillräckligt och det ska erbjudas omedelbart då behovet upptäcks
ta tillsammans med eleven vårdnadshavaren/(barnet) kontakt med elevvårdspersonalen	konsultera vid behov rektor, vice rektor, en speciallärare eller elevvårdspersonal
sammanropa med vårdnadshavarens/(elevens) medgivande en yrkesövergripande expertgrupp	Medlemmarna i gruppen för trestegsstöd hjälper personalen, barnets/elevens ärende kan behandlas i gruppen för trestegsstöd utan barnets/elevens eller vårdnadshavarens medgivande
diskutera med vårdnadshavarna och hänvisa dem att kontakta elevvården	

I ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen då

- inledandet och ordnandet av intensifierat stöd behandlas i ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen (Lag om grundläggande utbildning 16 a§, 30.12.2013/1288)
- innan beslut om särskilt stöd eller avslutande av särskilt stöd fattas 1) en utredning om det intensifierade stödet /barnet eleven får 2) barnets/elevens helhetssituation (Lag om grundläggande utbildning 17§) och utifrån dessa 3) en bedömning om behovet av särskilt stöd. Dessa tre bildar den pedagogiska utredningen. Barnets/elevens eller vårdnadshavarens medgivande behövs nödvändigtvis inte för att behandla barnets/elevens ärende i de ovannämnda fallen som rör pedagogiskt stöd. Kravet på yrkesövergripande samarbete uppfylls när samarbetet utöver undervisningspersonalen även omfattar personer som representerar skolhälsovården och/eller psykolog- och kuratorstjänster i enlighet med vad ärendet som behandlas förutsätter.

Trestegsstödet och personerna som ansvarar för utarbetandet av de pedagogiska dokumenten

Daghemsföreståndaren/Rektorn ansvarar för att de pedagogiska processerna och dokumenten som hör till dessa sköts och uppgörs på ett vederbörligt sätt och att personalen är medveten om sina egna ansvar. Ansvarspersonerna för trestegsstödet och den flexibla grundläggande utbildningen är följande

STÖDSTEG	DOKUMENT	ANSVARSPERSON
		koordinering och / eller uppgörande av dokument
Allmänt stöd	inlärningsplan	barntädgårdsläraren/ klassläraren
Allmänt stöd	pedagogisk bedömning	barntädgårdsläraren/ klassläraren
Intensifierat stöd	inlärningsplan	barntädgårdsläraren/ klassläraren
Intensifierat stöd/ särskilt stöd	pedagogisk utredning	specialläraren specialklasslärare (elever i smågruppsundervisning)
Särskilt stöd	individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP)	specialläraren specialklasslärare (elever i smågruppsundervisning)
Flexibel grundläggande utbildning (jopo)	inlärningsplan	jopo-läraren (en eller flera)

Saker som ska beskrivas i de pedagogiska dokumenten

I den pedagogiska bedömningen och utredningen bedöms barnets/elevens behov av stöd och i planen för elevens lärande och IP:n beskrivs hur stödet genomförs och ordnas. I dokumenten om pedagogiskt stöd kan man t.ex. nämna att barnet/eleven har hänvisats till tjänster inom elevvården. Man får inte nämna varför eleven hänvisats till elevvården eller vilka åtgärder tjänsterna omfattar.

Undertecknande av de pedagogiska dokumenten

I samtliga processer inom trestegsstödet samarbetar man alltid med både barnet/eleven och dennes vårdnadshavare. Ett hörande som förvaltningslagen förutsätter ska äga rum bl.a. då det är fråga om att överföra barnet/eleven till särskilt stöd eller ärenden som ska beslutas om i anknytning till överförandet. Läraren som koordinerar utarbetandet av dokumentet inskriver hörandet under tjänsteansvar i dokumentet. Med sin underskrift svarar läraren för att barnet/eleven och dennes vårdnadshavare har hörts. Barnets/elevens eller vårdnadshavarens underskrifter behövs ej. Rektorn eller en av denne utsedd person bestyrker med sin underskrift att undervisningsanordnaren förbinder sig till de planerade stödåtgärderna och resurseringen. Efter detta skrivs dokumentet ut och ansvarsläraren undertecknar det. Det undertecknade exemplaret arkiveras i förskolan/skolans arkiv och bevaras i den förskolas/skolans arkiv där det utarbetats under den tid barnet/eleven är läropliktig + 10 år. Originalblanketterna överförs inte till en annan läroanstalt. Förskolorna/skolorna kan besluta om noggrannare detaljer i anknytning till denna process.

GRUPPERNA INOM ELEVVÅRDEN OCH TRESTEGSSTÖDET PÅ KOMMUN- OCH SKOLNIVÅ

Grupper i anknytning till elevvården

GRUPP	ANSVAR FÖR GRUNDANDE	UPPGIFTER	MEDLEMMAR	ÖVRIGT
Elevvårdens styrgrupp	Utbildningsanordnaren	Den allmänna planeringen, utvecklandet, styrningen och utvärderingen av kommunens elevvård	Representanter från bildnings-, social- och hälsoväsendet. Utbildningstjänsten innehar ordförandeskapet	Gruppen upprättar en promemoria och styr elevvårdsarbetet bl.a. genom att årligen komma med förslag om tyngdpunkter
Förskole-/skolvis elevvårdsgrupp	Utbildningsanordnaren	Planeringen, utvecklandet, styrningen, genomförandet och utvärderingen av förskolans/skolans elevvård. Främjande av välbefinnandet och tryggheten i förskolan/skolan. Att planera, utveckla, förverkliga och utvärdera kommunens elevvård.	Gruppens verksamhet leds av rektor eller vice rektor. Representanter för lärarna, eleverna och vårdnadshavarna samt en skolpsykolog, kurator och skolhälsovårdare.	Uppgiften är att årligen utarbeta en förskole-/skolspecifik elevvårdsplan som en del av arbetsplanen
Yrkesövergripande expertgrupp som bildas från fall till fall	Den representant för undervisningspersonalen eller elevvårdstjänsterna som ärendet på basis av arbetsuppgifterna ankommer på. Ett barn/en elev eller vårdnadshavare kan be att gruppen bildas.		Gruppen ska vara yrkesövergripande. Med ett skriftligt och individualiserat medgivande av ett barn/en elev eller vårdnadshavare kan i behandlingen av ärendet delta nödvändiga samarbetsparter för elevvården eller närstående personer till eleven.	Informationen som samlas vid den expertgrupps arbete som bildas från fall till fall dokumenteras i elevvårdsjournalen. Även eventuellt överlåtande av information och motiveringen till detta dokumenteras. Registret upprätthålls av utbildningsanordnaren och uppgifterna är sekretessbelagda.

Gruppen i anknytning till trestegsstödet

GRUPP	ANSVAR FÖR GRUNDANDE	UPPGIFTER	MEDLEMMAR	ÖVRIGT
Gruppen för trestegsstöd (kopo, från finskans KOmi Portainen/ kolmivaiheinen tuki)	Rektor, vice rektor eller annan person som undervisningsdirektören utsett	Ansvar och planering av hur processerna inom trestegsstödet förverkligas, övervakas och utvärderas. Hantering av de pedagogiska dokumenten. Kartläggning av stödbehovet förskolegrupp/ klass -vis	Personer som utsetts av grundaren	Stödet som barnet/eleven får skrivs in i de pedagogiska dokumenten, som är sekretessbelagda. Uppgifterna kan endast ges till lärarna som undervisar det ifrågavarande barnet/eleven samt till andra personer som behöver uppgifterna i sitt arbete. Personerna kan få uppgifter endast i den omfattning som dessa behöver för sina arbetsuppgifter.

I ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen då

- inledandet och ordnandet av effektiverat stöd behandlas i ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen (Lag om grundläggande utbildning 16 a§, 30.12.2013/1288)
- innan beslut om särskilt stöd fattas 1) en utredning om det effektiverade stödet barnet/eleven får 2) barnets/elevens helhetssituation (Lag om grundläggande utbildning 17§) och utifrån dessa 3) en bedömning om behovet av särskilt stöd. Dessa tre bildar den pedagogiska utredningen. Själva processen och det pedagogiska dokumentet har samma benämning.

Sekretessen och konsultativa samtal i anknytning till elevvården

Alla ärenden inom elevvården är sekretessbelagda. Ärenden som rör ett enskilt barn/elev kan endast behandlas med vårdnadshavarens/elevens tillstånd.

Läraren får diskutera barnets/elevens ärende med andra lärare eller sådana experter till vars uppgifter hör att planera stödet för barnet/eleven eller att ge barnet/eleven stöd. Diskussionerna begränsas till de uppgifter som är nödvändiga i planeringen av undervisningen eller stödet och i det praktiska genomförandet. Syftet med diskussionen är att säkerställa att eleven får stöd i rätt tid och att stödet är tillräckligt. Som stöd för sitt arbete kan läraren till exempel behöva konsultera en speciallärare eller en skolpsykolog.

Lagen förutsätter inte att en diskussion som beskrivits ovan inskrivs i dokumenten, men ibland är det nödvändigt att göra personliga anteckningar. Ifall en senare åtgärd eller ett beslut grundar sig på en experts åsikt, ska dessa dock inskrivas. Anteckningar arkiveras inte, utan de förstörs när de inte längre behövs. Ifall det är fråga om en konsultation, dokumenterar t.ex. en psykolog vid behov konsultationen denne gett till läraren i sitt eget patientregister.

Hela förskole-/skolpersonalen har tystnadsplikt rörande uppgifter om barn/elever och deras familjer.

Personalen får inte uttrycka dessa uppgifter till utomstående. Till utomstående räknas aktörer utanför förskolan/skolan samt sådana personer i förskolans/skolans personal som inte arbetar med barnet/eleven. Tystnadsplikten fortsätter även efter att tjänsteförhållandet upphört.

19. Allmänt stöd

Förskoleundervisning av hög kvalitet lägger grund för barnets växande, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas till exempel genom olika slags arbetssätt och pedagogiska metoder, flexibel gruppindelning och samarbete mellan lärarna och den övriga personalen. Undervisningen ska ta hänsyn till både gruppens och det enskilda barnets behov.

Det första sättet att möta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet.

Att utvärdera behovet av stöd och ge det stöd som behövs ska ingå i all fostran och undervisning. Stödet ska ordnas genom samarbete mellan förskolelärarna och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Inom det allmänna stödet möts barnets behov av stöd till exempel med hjälp av material och redskap som lämpar sig för barnets individuella behov samt undervisningsprogram som är avsedda för förskoleundervisningen och specialundervisning på deltid. En plan för barnets lärande kan användas i samband med allmänt stöd.

Det allmänna stödet inom förskoleundervisningen i Sibbo

Inom det allmänna stödet använder man arrangemang för att minska grupperna samt bilda nya gruppindelningar på ett flexibelt sätt. Differentiering av undervisningen som en form av allmänt stöd är mycket viktigt, så att barnet får verksamhet enligt sin egen utvecklingsnivå. Flexibel gruppindelning stödjer barnets kunskapsnivå. För att säkerställa tidigt ingripande betonas speciallärarresursen i förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen. I arrangemangen strävar man efter att samma speciallärare sköter om givandet av stöd i såväl förskoleundervisningen och som i nybörjarundervisningen.

I praktiken innebär detta att specialläraren handleder barn både individuellt och i smågrupper samt deltar i allt större grad i grupsituationerna inom kompanjonundervisningen. Kompanjonundervisning används allt oftare även mellan klasslärarna och förskolelärarna. Genom olika gruppindelningar och ibruktagning av delade timmar skapas nya och mer flexibla differentieringsmöjligheter. Andra exempel på stödformer på den allmänna nivån är en klar strukturering av verksamheten, användning av hjälpredskap, t.ex. bilder, samt differentierande tilläggsmaterial.

Förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samarbetar för att barnets övergång till skolan ska ske på ett flexibelt sätt. I Sibbo är detta samarbete områdesbundet och beskrivs mer i detalj i de enhetsspecifika arbetsplanerna. I skolorna utarbetar en eller flera utvalda kontaktlärare en samarbetsplan med dem som ansvarar för förskoleundervisningen i området. Förskoleeleverna besöker skolan i slutet av läsåret tillsammans med sin egen lärare. Andra samarbetsformer kan t.ex. vara att använda skolans lokaler i förskoleundervisningen, fadderklassverksamhet samt gemensamma evenemang.

Ifall barnets/elevens lärande trots allt inte framskrider på önskat sätt, görs en pedagogisk bedömning som behandlas på ett yrkesövergripande sätt och utifrån vilken mängden av och formerna för intensifierat stöd planeras. All verksamhet sker i samarbete med föräldrarna.

I alla årskurser 0–9 ordnas tester och sållning för att kartlägga olika inlärningsfärdigheter och -kunskaper. Vissa av dessa är gemensamma för hela kommunen och vissa är förskole-/skolspecifika. Riktlinjerna för testerna och sållningen på kommunnivå framgår i handboken för trestegsstöd.

Mötena med vårdnadshavarna och stödet som givits antecknas på Wilma i en promemoria under Stöd-fliken på elevens egen sida. Vid mötena berättar man till deltagarna att i Sibbo antecknas ärendena i en promemoria på Wilma och att läsrätt innehas av samtliga deltagare och även av daghemsföreståndarna/rektorererna så att uppgifter som är viktiga för anordnandet av undervisningen är tillgängliga även efter eventuella lärarbyten.

För att kartlägga barnens/elevernas stödbehov säkerställer man i skolorna i god tid på hösten, innan den officiella statistikföringsdagen, under daghemsföreståndarens/rektorns ledning eller på ett annat sätt som överenskommits att alla sakägare är medvetna om varje enskilt barns/elevs stödbehov och vilken stödnivå som har fastställts (allmänt, intensifierat och särskilt stöd) och att stödnivån har registrerats korrekt i Primus. I syfte att kartlägga växandet och lärandet/stödet för lärandet och undervisningsarrangemangen kan trestegstödet (Kopo) behandlas skilt för varje barn-/elev- eller förskolegrupp/skolklass. Förskolornas/skolornas praxis meddelas till vårdnadshavarna såväl via Wilma som vid olika möten, t.ex. föräldramöten. Ärenden som rör elevvård behandlas skilt med barnets/elevens och vårdnadshavarnas tillstånd enligt vad som reglerats om dessa. Även om det under mötena kommer fram saker som rör elevvården, antecknas dessa inte i promemoriorna på Wilma eller i de pedagogiska dokumenten.

20. Intensifierat stöd

Ett barn som behöver regelbundet stöd eller flera olika former av stöd samtidigt ska utgående från en pedagogisk bedömning ges intensifierat stöd i enlighet med en plan för barnets lärande. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och så länge barnet behöver det. Det intensifierade stödet ska planeras som en helhet. Stödet är mera omfattande och mera långsiktigt än det allmänna stödet. Barnet behöver ofta även flera former av stöd. Inom det intensifierade stödet kan alla former av stöd inom förskoleundervisningen användas, med undantag av den specialundervisning som ges på basis av ett beslut om särskilt stöd.

Stödet ska ordnas genom samarbete mellan lärarna och förskolans övriga personal. Läraren ska ge barnet och vårdnadshavaren respons om barnets framsteg samt lyssna och ta hänsyn till deras åsikter. Under den tid barnet får intensifierat stöd ska läraren i samråd med vårdnadshavaren regelbundet följa upp barnets lärande och välbefinnande. Om det utifrån en bedömning konstateras att behovet av stöd har förändrats eller att barnet inte har nytta av det stöd som ges, ska planen för barnets lärande uppdateras så att den motsvarar den nya situationen.

Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det under förskoletiden sällan nödvändigt att fatta ett beslut om särskilt stöd för ett barn som får intensifierat stöd.

Pedagogisk bedömning

Inledningen av intensifierat stöd grundar sig på en pedagogisk bedömning. I den skriftliga pedagogiska bedömningen beskrivs

- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det allmänna stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets intressen, barnets styrkor, inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön, handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av barnets behov av intensifierat stöd.

Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt. Läraren eller flera lärare tillsammans gör den skriftliga pedagogiska bedömningen. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Inledandet och ordnandet av intensifierat stöd och vid behov återgången till allmänt stöd ska behandlas utgående från den pedagogiska bedömningen genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. Behandlingen förutsätter inte vårdnadshavarens tillstånd. Uppgifterna om behandlingen av ärendet ska dokumenteras på det sätt som anordnaren av förskoleundervisning bestämt, till exempel i den skriftliga pedagogiska bedömningen.

Plan för elevens lärande inom intensifierat stöd

Stödet som barnet får inom det intensifierade stödet ska antecknas i en plan för barnets lärande. Planen för barnets lärande baserar sig på en godkänd läroplan och beskriver målen för barnets växande och lärande och vilka undervisningsarrangemang, stöd- och handledningsåtgärder som barnet behöver.

Målet är att ge barnet förutsättningar att nå sina mål. Den plan för barnets lärande som utarbetas inom intensifierat stöd bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk bedömning. Planen ska utarbetas tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. I samband med att planen

för barnets lärande utarbetas, avtalas också om uppföljningen av hur målen nås och hur ofta planen ska ses över. Om det sker förändringar i barnets situation, ska planen alltid justeras så att den motsvarar behovet av stöd.

Planen för barnets lärande som utarbetas inom det intensifierade stödet ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- barnets mål i anslutning till lärande, arbets- och kommunikationsfärdigheter

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning på deltid som ges till barnet
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster enligt lagen om grundläggande utbildning som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, stöd som vårdnadshavaren erbjuder
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljning av hur målen i planen för barnets lärande nås, utvärdering av åtgärdernas effekt och tidpunkter för utvärderingen
- granskning av planen för barnets lärande samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper.

21. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska ges barn som annars inte i tillräcklig utsträckning kan uppnå målen för växande, utveckling eller lärande. Barnets förutsättningar har kunnat försämrats på grund av exempelvis ett handikapp eller en allvarlig sjukdom. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets inlärningsförutsättningar. Också ett barn som får särskilt stöd ska få uppleva glädje över att lyckas och lära sig. Detta stärker barnets självkänsla och motivation att lära sig.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

Särskilt stöd innefattar specialundervisning och annat stöd som barnet behöver och har rätt till enligt lagen om grundläggande utbildning. Specialundervisningen och det övriga stöd som barnet får ska bilda en systematisk helhet. Alla former av stöd som fastställs i lagen om grundläggande utbildning kan användas. Anordnaren av förskoleundervisning ska se till att det finns tillgång till specialpedagogisk kompetens när ett barn ges särskilt stöd.

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) som utarbetas för barnet. Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen är i första hand att säkerställa barnets lärande. De pedagogiska lösningarna kan till exempel gälla undervisningen och arbetsätten eller material och redskap.

Utöver de pedagogiska lösningar i specialundervisningen som stödjer lärandet, har ett barn som får särskilt stöd också rätt till annat stöd i förskoleundervisningen. Sådant stöd är exempelvis individuell elevvård, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel.

Pedagogisk utredning

Innan ett beslut om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning göra en pedagogisk utredning om barnet. Anordnaren ska utse ett organ, en tjänsteman eller anställd som tar fram en skriftlig utredning

- om barnets framsteg i lärandet av de lärare som ansvarar för barnets förskoleundervisning
- om det intensifierade stöd som barnet fått, och om barnets helhetssituation som sammanställts genom yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården.

Utgående från dessa två utredningar gör anordnaren av förskoleundervisning en bedömning av barnets behov av särskilt stöd. Den helhet som de två utredningarna och den bedömning som gjorts utifrån dem utgör kallas för pedagogisk utredning.

I den skriftliga pedagogiska utredningen beskrivs

- hur barnets lärande framskrider
- barnets växande och lärande som helhet ur förskolepersonalens, vårdnadshavarens och barnets synvinkel
- det intensifierade stöd som barnet har fått och en bedömning av hur olika former av stöd inverkat
- barnets styrkor och intressen, barnets inlärningsfärdigheter och specifika behov i anslutning till utveckling och lärande
- en bedömning av genom vilka pedagogiska stödåtgärder, stödåtgärder som gäller lärmiljön handledning, elevvård, eller andra stödåtgärder barnet kan stödjas
- en bedömning av behovet av särskilt stöd.

Den pedagogiska utredningen ska göras utgående från barnets eventuella tidigare pedagogiska bedömning och plan för barnets lärande. Det är viktigt att samarbeta med barnet och vårdnadshavaren för att behoven ska kunna utredas och stödet planeras och genomföras på bästa sätt.

För beredningen av ett beslut om särskilt stöd behövs utöver en pedagogisk utredning eventuellt också andra utlåtanden, såsom ett psykologiskt eller medicinskt utlåtande eller en motsvarande social utredning. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd.

Beslut om särskilt stöd

För att ge särskilt stöd måste anordnaren av förskoleundervisning fatta ett skriftligt beslut. Innan beslutet om särskilt stöd fattas ska anordnaren av förskoleundervisning höra barnet och vårdnadshavaren. Beslutet ska fattas i enlighet med förvaltningslagen. Beslutet om särskilt stöd ska beskriva barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. En besväransvisning ska fogas till beslutet, eftersom vårdnadshavarna har rätt att söka ändring i beslutet genom besvär. Ett beslut ska alltid motiveras. Motiveringarna till beslutet ingår i allmänhet i den pedagogiska utredningen och i eventuella utlåtanden.

Ett beslut om särskilt stöd kan fattas innan förskoleundervisningen eller den grundläggande utbildningen inleds eller under tiden sådan utbildning pågår utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt. Vanligtvis fattas ett beslut om särskilt stöd tidigast när förskoleundervisningen inleds. Endast för barn som omfattas av förlängd läroplikt måste beslutet fattas när barnet är fem år. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel till följd av en olycka eller svår sjukdom.

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska behovet av särskilt stöd alltid granskas då barnets behov av stöd förändras på de punkter som bestäms i beslutet om särskilt stöd. Att granska behovet under förskoletiden innebär i allmänhet att ändra på en viss sak i beslutet om särskilt stöd. Det kan till exempel gälla biträdestjänster eller särskilda hjälpmedel. För granskningen görs en ny pedagogisk utredning om barnet. Om barnet inte längre behöver särskilt stöd, ska ett beslut fattas om att stödet avslutas. Barnet övergår därefter till intensifierat stöd. Eftersom man i allmänhet inte på en kort tid kan konstatera vilken effekt stödet haft, är det ovanligt att det särskilda stödet avslutas under barnets förskoletid.

Individuell plan för hur undervisningen ska ordnas

För verkställandet av ett beslut om särskilt stöd ska en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) utarbetas för barnet. Planen ska beskriva hur barnet ges undervisning och annat stöd i enlighet med beslutet om särskilt stöd. IP är en skriftlig plan som beskriver målen för barnets förskoleundervisning och lärande, undervisningens innehåll, de pedagogiska metoderna och hur stödet barnet behöver.

IP utarbetas alltid i samband med särskilt stöd och bygger på information som tagits fram i samband med en pedagogisk utredning. IP ska utarbetas utgående från barnets eventuella tidigare plan för lärande. Ifall barnet har en plan för småbarnspedagogik, en habiliteringsplan eller andra planer som stödjer barnets förskoleundervisning, ska de utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Barnets lärare ska utarbeta planen tillsammans med barnet och vårdnadshavaren, om det inte finns något uppenbart hinder för det. Vid behov anlitas också andra sakkunniga.

Den individuella plan för hur undervisningen ska ordnas som utarbetas i samband med särskilt stöd ska innehålla följande uppgifter i enlighet med vad som förutsätts för att ordna förskoleundervisning och stöd för barnet:

Mål för barnets välbefinnande, växande och lärande

- barnets uppfattning om sina mål och intressen
- barnets styrkor, inlärningsförutsättningar och specifika behov i anslutning till växande och lärande
- mål som anknyter till barnets lärande, arbetsfärdigheter och utveckling, såsom kunskapsmässiga, sociala, motoriska, språkliga och emotionella mål

Pedagogiska lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar i anslutning till barnets stöd, såsom flexibel gruppindelning, kompanjonundervisning, undervisningsmetoder, arbetssätt och sätt att kommunicera
- specialundervisning som barnet erbjuds
- mål och åtgärder för handledning av barnet

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- stöd av elevvården och andra sakkunniga samt ansvarsfördelningen mellan olika aktörer
- tolknings- och biträdestjänster i enlighet med beslutet om särskilt stöd, övriga undervisningstjänster, särskilda hjälpmedel samt ansvarsfördelningen mellan de olika aktörerna
- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren, vårdnadshavarens stöd
- barnets eventuella deltagande i annan småbarnspedagogik och en beskrivning av samarbetet med den som ordnar verksamheten
- en beskrivning av hur barnets transport till och från förskolan ordnas och vem som ansvarar för den samt av den handledda verksamheten och övervakningen som ordnas när barnet väntar på transport

Uppföljning och utvärdering av stödet

- bedömning av barnets välbefinnande och lärande som helhet i samråd med barnet och vårdnadshavaren
- uppföljning av hur målen i IP nås, utvärdering av vilken effekt åtgärderna haft samt tidpunkter för utvärderingen
- granskning av IP samt tidpunkt för granskningen
- vilka personer som varit med och utarbetat planen

Den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. IP kan innehålla en bilaga med vårdnadshavarens specifika tillstånd att överlåta information.

IP ska vid behov ses över så att den motsvarar barnets behov, dock minst en gång per läsår. Planen ska alltid ses över då barnets behov av stöd eller målen för undervisningen förändras. Om man beslutar att avsluta det särskilda stödet, utarbetas en plan för barnets lärande och barnet övergår till intensifierat stöd.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett

beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

22. Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

På alla stödnivåer har ett barn rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. För barn som använder teckenspråk kan man vid behov använda en teckenspråkstolk eller ett biträde som behärskar teckenspråk som stöd för barnets kommunikation. För barn med olika grader av hörselnedsättning kan också andra tolkningsmetoder än teckenspråkstolkning komma i fråga. För barn med specifika språkliga svårigheter används en tolk för talhandikappade eller ett biträde som behärskar metoder som stödjer och ersätter tal. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. De som arbetar med barnet ska vara tillräckligt insatta i användningen av de hjälpmedel som behövs för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen och genom samarbete med andra sakkunniga handleda barnet och vårdnadshavaren i användningen av hjälpmedlen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen. Stödet för barnet kan förutsätta specialkompetens som personalen vid den egna förskoleenheten saknar. I sådana fall utnyttjas till exempel inlärnings- och handledningscenter som erbjuder tjänster för barnen och utbildning och konsultation för personalen.

Anordnaren av förskoleundervisning beslutar om tolknings- och biträdestjänster och om övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel. Barnets lärare och elevvårdspersonalen bedömer tillsammans behovet och omfattningen av de tjänster och hjälpmedel som barnet behöver. Även den information som fås av barnet och vårdnadshavarna och eventuella utlåtanden av utomstående experter utnyttjas. Behovet av tjänster och hjälpmedel för barn som får intensifierat stöd beskrivs i en pedagogisk bedömning. Om barnet får särskilt stöd, bedöms behovet av tjänster och särskilda hjälpmedel i en pedagogisk utredning och fastställs i ett beslut om särskilt stöd. För ett barn som får allmänt och intensifierat stöd fattas ett förvaltningsbeslut om de tjänster och särskilda hjälpmedel som barnet behöver. Användningen av tjänster och hjälpmedel beskrivs i en plan för barnets lärande eller en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas.

23. Elevvård

Elevvård

Om elevvården inom den grundläggande utbildningen och planerna som rör denna föreskrivs också i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013). Enligt denna lag syftar elevvården till att

1. främja barns/elevs inläring, hälsa och välbefinnande samt delaktighet och att förebygga problem
2. främja välbefinnandet i förskolan/läroanstalten och i förskole-/skolmiljön, en sund, trygg och tillgänglig läroanstalt och studiemiljö, gemensam verksamhet samt samarbetet mellan hemmet och förskoleenheten/skolan
3. säkerställa tidigt stöd för dem som behöver det
4. säkerställa jämlik tillgång till och kvalitet på de elevhälsojourer som barnen/eleverna behöver
5. stärka genomförandet och ledningen av elevhälsoverksamheten som en funktionell helhet och som sektorsövergripande samarbete.

I takt med att barnens och de ungas uppväxtmiljö och verksamhetsmiljön i förskolan förändras, har elevvården blivit en allt viktigare del av förskolans/skolans kärnverksamhet. Elevvården hänger nära samman med förskoleenhetens/skolans uppdrag att skapa gynnsamma förutsättningar för barnets växande, utveckling och lärande. Elevvården i förskoleenheten/skolan angår alla som arbetar i förskolan/skolan och de anställda som ansvarar för elevvårdstjänsterna. Till elevvården hör elevvård enligt läroplanen som utbildningsordnaren godkänt samt elevvårdstjänster såsom psykolog- och kuratorstjänster samt skolhälsovårdstjänster.

Barnet har rätt att avgiftsfritt få den elevvård som behövs för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Elevvård innebär att främja och upprätthålla barnets lärande, goda psykiska och fysiska hälsa, sociala välbefinnande samt verksamhet som ökar förutsättningarna för dessa i förskolan/skolan. Elevvården ska i första hand bestå av förebyggande, gemensam elevvård som stödjer hela förskolan/skolan. Utöver det har barnen också rätt till individuell elevvård. Yrkesövergripande samarbete är centralt inom elevvården. Elevvårdsarbetet ska grunda sig på konfidentialitet och respekt för barnet och vårdnadshavaren samt på att man stödjer deras delaktighet. Elevvårdsarbetet ska utgå från barnets bästa (FN:s Konvention om barnets rättigheter 1989).

Elevvårdsarbete i Sibbo

Elevvårdsarbetet inom förskoleundervisningen i Sibbo följer läroplanen. Elevvården ingår i förskolepersonalens fostrings- och undervisningsuppgift. Det gemensamma elevvårdsarbetet vid förskoleenheten leds av daghemsföreståndaren/rektorn. Elevvårdstjänsterna omfattar skolpsykolog- och skolkuratorstjänster samt skolhälsovårdens tjänster. Dessa experters uppgifter anknyter till såväl individen, gemenskapen som till samarbetet med hemmen samt med myndigheter och andra aktörer som främjar barns och ungas välbefinnande. Att personalen inom olika yrkesgrupper konsulterar varandra är en viktig arbetsmetod inom elevvården.

Tjänster erbjuds till barn och vårdnadshavare så att de är lättillgängliga: I Sibbo är tjänsterna som tillhandahålls av skolpsykologer och kuratorer samt av skolhälsovården tillgängliga för förskoleenheterna. Förskolepersonalen kan också konsultera elevvårdspersonalen.

Elevvårdsgrupperna i Sibbo - elevvårdens styrgrupp, enhetsvisa elevvårdsgrupper, expertgrupper som tillsätts från fall till fall

Anordnaren av förskoleundervisning tillsätter en styrgrupp för elevvården och elevvårdsgrupper för de olika enheterna. Ärenden som gäller ett enskilt barn behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Alla tre grupper ska ha sina egna uppgifter och en sammansättning som bestäms utgående från uppgifterna. Alla elevvårdsgrupper är yrkesövergripande.

Styrgruppen för elevvården i Sibbo ansvarar för den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av kommunens elevvård. Elevvården ordnas genom

yrkesövergripande samarbete mellan undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet så att elevvården bildar en fungerande och sammanhängande helhet. Som ordförande för gruppen fungerar en ledande tjänsteinnehavare vid utbildningstjänster (bildningsdirektören, undervisningsdirektören eller den ledande skolpsykologen). Gruppens medlemmar representerar skolhälsovården, tjänsterna för barn, unga och familjer inom socialväsendet, småbarnspedagogiken, elevvårdstjänsterna, rektorerna och specialundervisningen.

I varje förskoleenhet i Sibbo fungerar en elevvårdsgrupp som ansvarar för planeringen, utvecklandet, förverkligandet och utvärderingen av elevvården. Gruppens viktigaste uppgift är att främja välbefinnande och säkerhet i skolan och att genomföra och utveckla övrig gemensam elevvård. Gruppen sammanträder regelbundet och utarbetar en elevvårdsplan för förskoleenheten.

Förskoleenheternas elevvårdsgrupper är yrkesövergripande och leds av daghemsföreståndaren/ rektorn eller vice rektorn. I gruppen finns representanter för personalen, barnen och vårdnadshavarna samt vid behov elevvården. Elevvårdsgruppen kan vid behov höra experter. I Sibbo varierar gruppens sammansättning eftersom storleken och behoven hos förskoleenheterna är olika.

Ärenden som gäller ett enskilt barn ska behandlas i en expertgrupp som tillsätts från fall till fall. En expertgrupp sammankallas för att utreda behovet av stöd och ordna elevvårdstjänster för ett enskilt barn eller en viss barngrupp. Gruppen sammankallas av den person i förskolepersonalen eller elevvården som ärendet på grund av personens arbetsuppgifter hör till. Även vårdnadshavaren kan be att en expertgrupp sammankallas. Gruppens yrkesövergripande sammansättning bestäms från fall till fall och utgående från ärendet som behandlas. För att utse medlemmar i gruppen krävs vårdnadshavarens samtycke. Med ett skriftligt och individualiserat medgivande av vårdnadshavaren kan i behandlingen av ärendet delta nödvändiga samarbetsparter för elevvården eller närstående personer till barnet. Expertgruppen ska utse en ansvarsperson inom gruppen. Gruppens medlemmar har dessutom rätt att be om råd i barnets ärende av experter som medlemmarna anser vara nödvändiga.

Behandlingen av ett enskilt barns ärende i en expertgrupp ska dokumenteras i en elevvårdsjournal. Den ansvariga i gruppen ska i elevvårdsjournalen anteckna de uppgifter som är nödvändiga för att ordna och genomföra den individuella elevvården. Anteckningarna kan också göras av andra medlemmar i expertgruppen. Journalen ska föras i fortlöpande och kronologisk form. Journalen ska innehålla uppgifterna som fastställs i § 20 i lagen om elev- och studerandevård. Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda barn/elever ska införas i ett elevvårdsregister.

I förskoleenheten kan också finnas en pedagogisk grupp vars uppgift är att behandla de pedagogiska dokumenten i anknytning till trestegsstödet och processerna som rör dessa. Denna grupp leds av rektorn, vice rektorn eller tjänsteinnehavare som utnämns av undervisningsdirektören.

Gemensam elevvård

Elevvården är en viktig del av verksamhetskulturen i förskolan. Till den gemensamma elevvården hör att följa upp, utvärdera och utveckla välbefinnandet i förskolan/skolan och i barn-/förskolegrupperna. Dessutom ska man se till att förskolemiljön/skolmiljön är hälsosam, trygg och fri från hinder. Gemensamma förfaringssätt ska utvecklas i samarbete med småbarnspedagogiken, rådgivningen och övriga kommunala myndigheter och aktörer som främjar barnens välbefinnande.

Att barnen och vårdnadshavarna är delaktiga och får sin röst hörd i frågor som gäller den gemensamma elevvården är viktigt och stärker välbefinnandet. Den gemensamma elevvården ska skapa förutsättningar för samhörighet, omsorg och öppen kommunikation i förskolan. Förfaringssätt som ökar delaktigheten hjälper också till att förebygga och upptäcka problem i ett tidigt skede och ordna det stöd som behövs.

Barnet har rätt till trygga lärmiljöer. Det innebär såväl fysisk och psykisk som social trygghet. Som en del av elevvårdsplanen för förskoleenheten utarbetas en plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier.

Individuell elevvård

Med individuell elevvård avses skolhälsovårdstjänster, elevvårdens psykolog- och kuratorstjänster som ges barnet samt yrkesövergripande elevvård som gäller ett enskilt barn/elev.

Målet med den individuella elevvården är att följa upp och främja barnets välbefinnande och lärande samt barnets växande, utveckling och hälsa som helhet. Även tidigt stöd och förebyggande av problem är viktigt. Barnens individuella förutsättningar, resurser och behov beaktas både när elevvårdsstödet planeras och i förskolans vardag.

Individuell elevvård i förskoleundervisningen förutsätter alltid vårdnadshavarens samtycke. Man stödjer vårdnadshavarnas delaktighet och tar hänsyn till deras åsikter i fråga om individuell elevvård. Barnets delaktighet, egna önskemål och åsikter om åtgärder och lösningar som gäller honom eller henne ska beaktas enligt barnets ålder, utvecklingsnivå och förutsättningar. Kommunikationen är öppen och präglas av respekt och förtroende. Bestämmelser om sekretess och överlämnande av uppgifter ska följas i arbetet.

Elevvårdsjournaler och övriga dokument som man inom elevvården upprättat eller erhållit angående enskilda barn införs i ett elevvårdsregister. I registret inskrivs även eventuellt överlåtande av information och motiveringen till detta. Anordnaren av förskoleundervisning ansvarar för behandlingen av personuppgifter och upprätthåller ifrågavarande register. Uppgifter som införts i elevvårdsregistret och som gäller ett enskilt barn eller någon annan enskild person är sekretessbelagda.

Hälsovårdspersonalen och psykologerna ska på föreskrivet sätt anteckna det individuella elevvårdsarbetet i en patientjournal och i övriga patientdokument. Kuratorerna inom elevvården ska anteckna klientuppgifterna i en klientjournal.

Trots sekretessbestämmelserna har de som deltar i anordnandet och genomförandet av individuell elevvård för ett barn rätt att av varandra få och till varandra och den myndighet som ansvarar för elevvården lämna ut sådana uppgifter som är nödvändiga för att den individuella elevvården ska kunna ordnas och genomföras.

De har också rätt att få och till varandra och till barnets lärare, rektor eller daghemsföreståndare och den som anordnar förskoleundervisningen lämna ut information som är nödvändig för att barnets förskoleundervisning ska kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt. Även om det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information, strävar man i Sibbo, med tanke på samarbetet och förtroendet, i första hand alltid efter att be om vårdnadshavarens samtycke för att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Om ett barn övergår till undervisning som ordnas av någon annan, ska den tidigare anordnaren av förskoleundervisning begära samtycke av barnets vårdnadshavare till att sådana sekretessbelagda uppgifter i elevvårdens klientregister som behövs för elevvårdens kontinuitet får överlämnas till den nya anordnaren av förskoleundervisning.

Däremot ska uppgifter som är nödvändiga med tanke på ordnandet av undervisningen, trots sekretessbestämmelserna och utan dröjsmål, överlämnas till den nya anordnaren. Motsvarande uppgifter kan också ges på den nya anordnarens begäran.

Elevvårdsplaner – en välfärdsplan för barn och unga, en beskrivning av elevvården i den lokala läroplanen, enhetsspecifika elevvårdsplaner.

I Sibbo består elevvårdsplanen av tre olika planer som tillsammans styr planeringen och genomförandet av elevvården. Planerna utarbetas genom yrkesövergripande samarbete. Planerna är:

1. En välfärdsplan för barn och unga, där uppgifter om elevvården antecknas
2. En beskrivning av elevvården i läroplanen för Sibbo
3. Enhetsspecifika elevvårdsplaner

Avsnittet om elevvård i läroplanen för Sibbo och de enhetsspecifika elevvårdsplanerna ska utarbetas utgående från välfärdsplanen för barn och unga och övriga riktlinjer som gäller barns och ungas välbefinnande och trygghet i kommunen.

Läroplanen utarbetas för elevvårdens del genom yrkesövergripande samarbete med social- och hälsovårdsväsendet så att styrgruppen för elevvården deltar i utarbetandet av avsnittet som rör elevvården. Styrgruppen ansvarar för att innehållet som rör elevvården är enhetligt i läroplanen och i välfärdsplanen för barn och unga. Styrgruppen styr utarbetandet av de enhetsspecifika elevvårdsplanerna.

Läroplanen fastställs av de svenskspråkiga och finskspråkiga utbildningssektionerna i Sibbo.
Specifik elevvårdsplan för förskoleenheten/skolan

En plan för hur elevvården ska genomföras, utvärderas och utvecklas utarbetas i alla enheter inom förskoleundervisningen i Sibbo. Elevvårdsplanen kan också vara gemensam för två eller flera enheter inom förskoleundervisningen eller en skola. Planen utarbetas enligt styrgruppen för elevvårdens riktlinjer och enligt en gemensam modell som innehåller en grundstruktur för den enhetsspecifika elevvårdsplanen och en del av de ärenden som ingår i planen. De gemensamma delarna preciseras och kompletteras enhetsvis. På det viset säkerställer man att planerna är tillräckligt enhetliga.

Planen utarbetas i samråd med skolans personal, elevvårdspersonalen, barnen och deras vårdnadshavare. I samband med att elevvårdsplanen utarbetas, kommer man även överens om hur förskoleenhetens personal, barnen och vårdnadshavarna och, till de delar det behövs, samarbetsparterna ska göras förtroga med planen. Samtidigt avtalas om hur ovannämnda parter ska informeras om planen.

Planen ses över inom ett år efter det att kommunens välfärdsplan för barn och unga har setts över. Välfärdsplanen för barn och unga godkänns av kommunfullmäktige och ses över minst en gång vart fjärde år.

Den skolspecifika elevvårdsplanen i Sibbo innehåller följande element:

1. Det totala behovet av elevvård och tillgängliga elevvårdstjänster

Elevvårdsplanen innehåller en uppskattning av de elevvårdstjänster som är tillgängliga i skolan, nämligen skolhälsovårds- samt psykolog- och kuratorstjänster. Dessutom beskriver planen hur elevvårdstjänsterna ordnas och vilken arbets- och ansvarsfördelning de förutsätter samt det yrkesövergripande samarbete som behövs för att genomföra tjänsterna, samt hur elevvårdstjänsterna fördelas mellan individuell elevvård, gemensam elevvård och elevvårdssamarbete samt utveckling och uppföljning av elevvården.

Alla förskoleenheter i Sibbo har tillgång till en skolhälsovårdare, en skolkurator och en skolpsykolog. Varje förskoleenhet utvärderar och beskriver hur de tillgängliga elevvårdstjänsterna motsvarar helhetsbehovet. I sin utvärdering utnyttjar förskoleenheten undervisningspersonalen, elevvårdspersonalen, eleverna och deras vårdnadshavare, experter, skolhälsoundersökningar, omfattande hälsoundersökningar, statistikuppgifter samt kundrespons. Därtill beaktas förskolegemenskapens och förskolemiljöns behov, bostadsområdets särdrag samt antalet barn som behöver intensifierat och särskilt stöd i förskoleundervisningen.

Förskoleenheten informerar styrgruppen om utvecklingsbehoven inom elevvårdstjänsterna.

2. Förskolans gemensamma elevvård och tillvägagångssätt

I elevvårdsplanen beskrivs den gemensamma elevvården som helhet, närmare bestämt hur den gemensamma elevvården ordnas och hur man i genomförandet främjar hälsa, trygghet och välbefinnande i förskolegemenskapen och förskolemiljön.

Dessutom beskriver elevvårdsplanen

- enhetsspecifika tillvägagångssätt och praxis i elevvårdsgruppen
- elevvårdens samarbete med utomstående parter inom småbarnspedagogiken, särskilt i förskoleundervisningens övergångsskeden

- samarbetet med utomstående parter som främjar barns och ungas välbefinnande för att utveckla den gemensamma elevvården
- om förskoleundervisningen ordnas i skolan beaktas även förskoleundervisningen då man granskar skolmiljöns hälsa och säkerhet samt gemenskapens välbefinnande
- hur olyckor förebyggs, hur första hjälpen är ordnad och hur barnen hänvisas till vård
- anvisningar om väntetider och säkerhet i fråga om förskoletransporter
- en plan för att skydda barnen/eleverna mot våld, mobbning och trakasserier samt
- hur man agerar vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I det följande definieras innehållet i de två sistnämnda planerna närmare:

a. Plan för att skydda barnen/eleverna mot våld, mobbning och trakasserier

En plan för att skydda barnen mot våld, mobbning och trakasserier utarbetas. Den tar hänsyn både till elevernas inbördes samspel och samspelet mellan barnen och de vuxna i skolan.

Planen beskriver:

- hur man förebygger och ingriper vid mobbning, våld och trakasserier
- hur ovannämnda frågor beaktas på gemenskaps-, grupp- och individnivå
- hur individuellt stöd, behövlig vård, övriga åtgärder och uppföljning ordnas, både för förövaren
- och för den som utsatts
- samarbetet med vårdnadshavarna
- samarbetet med de myndigheter som behövs
- hur personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtrogna med och informeras om planen samt
- hur planen uppdateras, följs upp och utvärderas.

b. Hur man agerar vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer

I elevvårdsplanen beskrivs verksamheten vid akuta kriser och hotfulla eller farliga situationer.

Krisplanen bereds i samarbete med de myndigheter som behövs och med beaktande av andra anvisningar angående kriser, hotfulla eller farliga situationer, såsom exempelvis räddningsplanen.

Planen beskriver:

- krisförebyggande och krisförberedande arbete samt hantering av akuta krissituationer
- principerna för ledningen, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen i krissituationer och i krisförebyggande arbete
- principerna för information och kommunikation, intern och extern och mellan förskoleundervisningen och utbildningsanordnaren
- hur psykosocialt stöd och eftervård ordnas
- hur personalen, barnen, vårdnadshavarna och samarbetsparterna ska göras förtrogna med och informeras om planen
- hur beredskapsövning genomförs samt
- hur planen utvärderas och uppdateras.

Elevvårdens målsättning är att öka välbefinnandet i skolgemenskapen och elevgrupperna. Gemensamma förfaringssätt utökas och utvecklas systematiskt och yrkesövergripande. Barnens och vårdnadshavarnas delaktighet främjas systematiskt. I fostringsgemenskapen agerar man på ett planmässigt sätt för att trygga barnens välbefinnande i en atmosfär som präglas av tillit och respekt.

Undervisnings- och fostringsarbetet styr eleverna att delta i en positiv växelverkan och lösa problemsituationer. Målet är att lösa konfliktsituationer på ett positivt sätt. Förskoleenheten kan använda olika slags program som stödjer växelverkan och problemlösning.

Målen, uppdragen och principerna för genomförandet av elevvården utgör sålunda en sammanhängande kontinuitet som sträcker sig från förskoleundervisningen till utbildningen på

andra stadiet. Växelverkan mellan de olika utbildningsstadierna är viktigt när man funderar över elevvårdens verksamhet. Enhetliga förfaringssätt stödjer barnets hälsa, välbefinnande och lärande i de olika övergångsskedena.

3. Ordnanget av individuell elevvård i skolan

I skolans elevvårdsplan beskrivs principerna för genomförandet av den individuella elevvården, närmare bestämt hur den individuella elevvården ordnas i skolan för att följa upp och främja barnets utveckling, välbefinnande och lärande samt hur man förverkligar individuella stödåtgärder.

Dessutom beskriver elevvårdsplanen

- samarbetet med skolhälsovården i samband med omfattande hälsoundersökningar, 6-årsgranskningen
- hur vård, specialdiät eller medicinering som elevens sjukdom kräver ordnas i förskoleenheten/skolan
- samarbetet i samband med intensifierat och särskilt stöd, flexibel grundläggande utbildning och sjukhusundervisning
- stödet som elevvården inom förskoleundervisningen ger till barn som har svårigheter på grund av livssituationen, t.ex. familje- eller närståendevåld eller rusmedelsbruk och mentala problem
- hur expertgruppen sammankallas och samtycke inhämtas samt gruppens enhetliga rutiner
- för behandling av en enskild elevs ärende
- hur elevvårdsjournaler utarbetas och förvaras samt
- samarbetet med utomstående tjänsteleverantörer och samarbetsparter, såsom idrotts-, biblioteks- och kulturtjänster, familjearbetet och barnrådgivningen, barnskyddet, specialistsjukvården och polisen.

4. Ordnanget av samarbete mellan elevvården, eleverna och deras vårdnadshavare

Elevvården genomförs i gott och öppet samarbete med eleverna och deras vårdnadshavare.

Elevvårdsplanen beskriver hur eleven och vårdnadshavaren tar del i planeringen, genomförandet och utvärderingen av den gemensamma och individuella elevvården samt hur elever, vårdnadshavare och samarbetsparter informeras om principerna och praxis för den gemensamma och individuella elevvården.

Barnen och deras vårdnadshavare informeras om den elevvård som finns att tillgå och anvisas att söka de elevvårdstjänster som de behöver. Barnets och vårdnadshavarens delaktighet i elevvården, systematiskt samarbete och information om elevvården ökar kännedomen om elevvården och sänker tröskeln att anlita tjänsterna. Förskoleenheten ansvarar för att barnet och vårdnadshavaren informeras och anvisas att söka sig till elevvårdstjänsterna.

Barnen och vårdnadshavarna informeras om elevvården vid skolornas gemensamma tillställningar, via programmet Wilma och informationsblad samt på webbplatsen.

5. Genomförandet och uppföljningen av elevvårdsplanen

Elevvårdsplanen beskriver genom vilka åtgärder planen genomförs och följs upp: vem som ansvarar för uppföljningen i förskoleenheten, vad som följs upp, med vilka metoder informationen samlas in och hur ofta uppföljningen sker. Dessutom beskriver man hur informationen behandlas och utnyttjas för att utveckla elevvården i förskoleenheten och hur elever, vårdnadshavare och samarbetsparter informeras om de mest centrala resultaten.

Styrgruppen för elevvården följer årligen upp hur elevvårdsplanerna genomförs i förskoleenheterna. Utvecklingen av elevvården och utvärderingen av dess inverkan förutsätter att elevvården följs upp systematiskt och regelbundet. Att genomföra och följa upp elevvårdsplanen är en del av utbildningsordnarens uppgift som anknyter till att kontrollera den egna verksamheten.

23.1. Grupperna inom elevvården och trestegsstödet på kommun- och förskolenivå i Sibbo

GRUPPERNA INOM ELEVVÅRDEN OCH TRETEGSSTÖDET PÅ KOMMUN- OCH SKOLNIVÅ I SIBBO

Grupper i anknytning till elevvården

GRUPP	ANSVAR FÖR GRUNDANDE	UPPGIFTER	MEDLEMMAR	ÖVRIGT
Elevvårdens styrgrupp	Utbildningsanordnaren	Den allmänna planeringen, utvecklandet, styrningen och utvärderingen av kommunens elevvård	Representanter från bildnings-, social- och hälsoväsendet. Utbildningstjänsterna innehar ordförandeskapet	Gruppen upprättar en promemoria och styr elevvårdsarbetet bl.a. genom att årligen komma med förslag om tyngdpunkter
Förskole-/skolspecifik elevvårdsgrupp	Utbildningsanordnaren	Planeringen, utvecklandet, styrningen, genomförandet och utvärderingen av kommunens elevvård. Främjandet av välbefinnandet och tryggheten i skolan och genomförandet och utvecklandet av den gemensamma elevvården.	Gruppens verksamhet leds av rektor eller vice rektor. Representanter för lärarna, eleverna och vårdnadshavarna samt en skolpsykolog, kurator och skolhälsovårdare.	Uppgiften är att årligen utarbeta en förskole-/skolspecifik elevvårdsplan som en del av arbetsplanen
Yrkesövergripande expertgrupp som bildas från fall till fall	Den representant för undervisningspersonalen eller elevvårdstjänsterna som ärendet på basis av arbetsuppgifterna ankommer på. En elev eller vårdnadshavare kan be att gruppen bildas.		Gruppen ska vara yrkesövergripande. Med ett skriftligt och individualiserat medgivande av en elev eller vårdnadshavare kan i behandlingen av ärendet delta nödvändiga samarbetsparter för elevvården eller närstående personer till eleven.	Informationen som samlas in vid den expertgrupps arbete som bildas från fall till fall dokumenteras i elevvårdsjournalen. Även eventuellt överlåtande av information och motiveringen till detta dokumenteras. Registret upprätthålls av utbildningsanordnaren och uppgifterna är sekretessbelagda.

Gruppen i anknytning till trestegsstödet

GRUPP	ANSVAR FÖR GRUNDANDE	UPPGIFTER	MEDLEMMAR	ÖVRIGT
Gruppen för trestegsstöd (kopo)	Rektor, vice rektor eller annan person som undervisningsdirektören utsett	Ansvar för planeringen, genomförandet, övervakningen och utvärderingen av processerna inom trestegsstödet. Hantering av de pedagogiska dokumenten. Klassvis hantering för kartläggning av stödbehovet	Personer som utsetts av grundaren	Stödet som barnet/eleven får inskrivs i de pedagogiska dokumenten, som är sekretessbelagda. Uppgifterna kan endast ges till lärarna som undervisar det ifrågavarande barnet/eleven samt till andra personer som behöver uppgifterna i sitt arbete. Personerna kan få uppgifter endast i den utsträckning som dessa behöver för sina arbetsuppgifter.

I ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen då

- inledandet och ordnandet av effektiverat stöd behandlas i ett yrkesövergripande samarbete med elevvårdspersonalen (Lag om grundläggande utbildning 16 a§, 30.12.2013/1288)
- innan beslut om särskilt stöd fattas 1) en utredning om det effektiverade stödet eleven får 2) elevens helhetssituation (Lag om grundläggande utbildning 17§) och utifrån dessa 3) en bedömning om behovet av särskilt stöd. Dessa tre bildar den pedagogiska utredningen. Själva processen och det pedagogiska dokumentet har samma benämning.

Sekretessen och konsultativa samtal i anknytning till elevvården

Alla ärenden inom elevvården är sekretessbelagda. Ärenden som rör ett enskilt barn/elev kan endast behandlas med barnets/elevens tillstånd.

Läraren får diskutera barnets/elevens ärende med andra lärare eller sådana experter till vars uppgifter hör att planera stödet för barnet/eleven eller att ge barnet/eleven stöd. Diskussionerna begränsas till de uppgifter som är nödvändiga i planeringen av undervisningen eller stödet och i det praktiska genomförandet. Syftet med diskussionen är att säkerställa att eleven får stöd i rätt tid och att stödet är tillräckligt. Som stöd för sitt arbete kan läraren till exempel behöva konsultera en speciallärare eller en skolpsykolog.

Lagen förutsätter inte att en diskussion som beskrivits ovan inskrivs i dokumenten, men ibland är det nödvändigt att göra personliga anteckningar. Ifall en senare åtgärd eller ett beslut grundar sig på en experts åsikt, ska dessa dock inskrivas. Anteckningar arkiveras inte, utan de förstörs behövs. Ifall det är fråga om en konsultation, dokumenterar t.ex. en psykolog vid behov konsultationen denne gett till läraren i sitt eget patientregister.

Hela förskole-/skolpersonalen har tystnadsplikt rörande uppgifter om barn/elever och deras familjer.

Personalen får inte uttrycka dessa uppgifter till utomstående. Till utomstående räknas aktörer utanför förskolan/skolan samt sådana personer i förskolans/skolans personal som inte arbetar med barnet/eleven. Tystnadsplikten fortsätter även efter att tjänsteförhållandet upphört.